



LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi
Psykoterapeutprogrammet

"Jag har många berättelser i mig"
En studie om familjerådgivares ställningstaganden
när våld förekommer i parrelationen

Anne von Heidenstam Andersson & Sara Sigfridsson

Psykoterapeutexamensuppsats. 2024

Handledare: Kajsa Järholm

Examinator: Håkan Johansson

Abstract

Intimate couple violence is a global health problem. Over the years, knowledge about violence has increased, which means that violence in intimate relationships as a phenomenon has become more nuanced. Family counseling is a municipal activity that offers support for people who experience difficulties in their relationships. This study examined which positions are taken by six family counselors in Sweden when it comes to working with couples where it appears that violence occurs in the relationship. A reflexive thematic analysis generated three themes. The first theme, Therapeutic possibilities and path choices, captures the family counselors' thoughts about opportunities to work with couples within the context of family counseling despite reports of violence. The second theme, Sources of knowledge and support in each other, captures what family counselors lean on in their work with violence issues. The third and final theme, Balancing boundaries and guidelines, challenges and development needs, deals with challenges in the family counselor's daily work, challenges with organization and directives. In conclusion it is discussed how the community care is designed with a division where violence is to be treated in one place and conflicts and interaction in another and what consequences this has for both couples and family counselors. Furthermore, the need for a common language for the field is discussed, underpinned by existing and hopefully future systems theory research, this to reduce conceptual confusion and to nuance the concepts within violence in intimate relationships based on the new typologies that the research shows.

Keywords: Intimate couple violence, intimate partner violence, couples therapy, family counselling

Sammanfattning

Våld i nära relation är ett globalt folkhälsoproblem. Genom åren har kunskapen om våld ökat vilket innebär att våld i nära relation som fenomen nyanseras mer. Familjerådgivning är en kommunal verksamhet som arbetar med stöd till människor som upplever svårigheter i sina relationer. I den här studien undersöktes vilka ställningstaganden som görs av sex familjerådgivare i Sverige när det gäller att arbeta behandlande med par där det framkommer att våld förekommer i relationen. Den reflexiva tematiska analysen genererade tre teman. Det första temat, Terapeutiska möjligheter och vägval, fångar familjerådgivarnas tankar om möjligheter att inom ramen för familjerådgivningens kontext arbeta med par trots att uppgifter om våld kommit upp. I det andra temat, Källor till kunskap och stöd i varandra, fångas vad familjerådgivare lutar sig emot i sitt arbete med våldsfrågor. Det tredje och sista temat, Att balansera på gränser och riktlinjer, utmaningar och utvecklingsbehov, behandlar utmaningar i familjerådgivarens dagliga arbete utmaningar med organisation och direktiv. Avslutningsvis diskuteras hur samhällsstödet för våld i nära relation är designat med en uppdelning där våld ska behandlas på ett ställe och konflikter och samspel på ett annat och vad det får för konsekvenser för både par och familjerådgivare. Vidare diskuteras behovet av ett gemensamt språk för fältet, underbyggt av befintlig och förhoppningsvis kommande systemteoretisk forskning, detta för att minska begreppsförvirring och att nyansera begreppen inom våld i nära relation utifrån de nya typologier som forskningen visar.

Nyckelord: *Våld i nära relation, våld i parrelation, parterapi, familjerådgivning*

Tack!

Vi vill utbringa ett stort tack till yrkeskåren familjerådgivare som visade ett så stort intresse att medverka till vår studie! Ett särskilt stort tack vill vi tillägna våra deltagande familjerådgivare som bidragit med sin tid och sitt engagemang för att göra vår studie möjlig. Vi vill också tacka vår handledare, Kajsa Järvholm, som alltid varit tillgänglig, tålmodig och ytterst hjälpsam i vår uppsatsprocess. Stort tack även till våra familjer vänner och kollegor som har bidragit med glada hejarop och uppmuntran och stått ut med vår frånvaro under tiden för uppsatsskrivandet.

Innehållsförteckning

<i>"Jag har många berättelser i mig". En studie om familjerådgivares ställningstaganden när våld förekommer i parrelationen.....</i>	1
Begrepp.....	1
Definitioner av våld.....	1
Våld i nära relation.....	1
Familjerådgivning.....	5
Familjeterapi – Systemteori.....	8
Studiens syfte och frågeställningar.....	9
Metod.....	9
Urval.....	10
Deltagare.....	10
Datagenerering.....	10
Procedur.....	10
Dataanalys.....	11
Etiska överväganden.....	13
Resultat.....	14
Tabell 1.....	14
Tema 1: Terapeutiska möjligheter och vägval.....	15
1:1 <i>Ett speciellt ställe där par kan komma och prata om sitt mest privata.....</i>	16
1:2 <i>Från känsla till kartläggning.....</i>	17
1:3 <i>När insikt finns och ansvar tas blir det möjligt.....</i>	19
Tema 2: Källor till kunskap och stöd i varandra.....	22
2:1 <i>Att ha många berättelser i sig, betydelsen av erfarenhet.....</i>	22
2:2 <i>Stöd i utbildning.....</i>	23
2:3 <i>Kollegors betydelse.....</i>	24
Tema 3: Att balansera på gränser och riktlinjer, utmaningar och utvecklingsbehov.....	25
3:1 <i>Utmaningar i samtalsrummet - En balansgång.....</i>	25
3:2 <i>Dilemman med att leva upp till direktiv och förväntningar.....</i>	28
3:3 <i>Önskingar om att göra det komplexa pratbart.....</i>	29
Diskussion.....	30

Det viktiga vägvalet.....	30
Gränsdragningar och begreppsförvirring.....	31
Metodologiska styrkor och svagheter.....	32
Behov av vidare forskning.....	33
Slutsats.....	34
Referenser.....	35

”Jag har många berättelser i mig”

En studie om familjerådgivares ställningstaganden

när våld förekommer i parrelationen

Denna kvalitativa studie fokuseras kring hur familjerådgivare resonerar och tar ställning i frågor som rör våld i parrelation, med utgångspunkt i vad de möter i sitt kliniska arbete. Studien görs inom ramen för psykoterapeutprogrammet med inriktning på familjeterapi. Vi som genomfört studien arbetar med behandling av par inom familjerådgivning och med familjer inom socialtjänsten och båda har erfarenhet av att möta konflikter och ibland våld i par och familjer.

Begrepp

Några begrepp och förkortningar som förekommer i uppsatsen kan behöva förklaras. Våra sex deltagare har fått namn FR (Familjerådgivare)1–6. Mottagningar för våldsutövare och för våldsutsatta finns i många av Sveriges kommuner och där erbjuds enskild behandling eller terapi. I vissa kommuner är de organiserade i samma verksamhet, i andra separat från varandra. Vi har för enkelhetens skull valt att kalla samtliga mottagningar för våldsmottagningar som ett samlingsnamn. När vi vill lyfta hela organisationen av stöd för våldsutsatta och våldsutövare så benämner vi detta som samhällsstödet.

Definitioner av våld

Världshälsoorganisationens (WHO) våldsförebyggande grupp (VPA) definierar våld som ”avsiktlig användning av fysiskt våld eller makt, hotad eller faktisk, mot sig själv, en annan person eller mot en grupp eller gemenskap som antingen resulterar i skada, dödsfall, psykiska skada, felaktig utveckling eller förlust” (WHO, 2024).

En vanligt förekommande definition av våld inom socialtjänsten i Sverige är psykologen och psykoterapeuten Per Isdals definition ”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill” (Isdal, 2017)

Våld i nära relation

Frågan om våld i nära relation började uppmärksammas som ett samhällsproblem på 1970-talet. Sedan dess har det funnits en uppfattning om att det enda säkra sättet att behandla våld i parrelationer är att skilja våldsutövaren och den utsatte åt för separat behandling (Stith

et al. 2011). Med ökad kunskap och en allt mer diversifierad bild av vad våld i nära relation kan vara, så börjar det framkomma att ett systemteoretiskt behandlingsarbete också kan komma till nytta. Det är dock mycket viktigt att göra säkerhetsbedömningar och noga överväga om det är lämpligt att behandla paret tillsammans, för att inte försätta någon i fara. I säkerhetsbedömningen är det viktigt att ringa in vilken typ av våld som förekommer.

Johnson (2008) delar upp våld i parrelationer i fyra typologier: terrorvåld, motvåld, ömsesidig våldsamt kontroll och situationsvåld. Terrorvåld innebär kortfattat att den ene partnern, oftast en man, kontrollerar och utövar makt över den andre, oftast en kvinna. Kontrollen och maktutövandet sker ofta systematiskt och mer än på bara ett sätt. Motvåld syftar till när i huvudsak en kvinna försvarar sig med våld mot terrorvåldet från en man. Ömsesidig våldsamt kontroll innebär att båda i paret utövar terrorvåld, vilket enligt Johnson endast rör en mycket liten del av fallen. Situationsvåld uppstår ur en eskalerad konflikt i ett par, där våldet uppstår i situationen men inte drivs av en generell önskan att kontrollera och utöva makt över den andre. Situationsvåldet är nästan lika vanligt utövat av kvinnor som av män, men Johnson vill poängtera att kvinnor drabbas av allvarigare konsekvenser även av situationsvåldet, såväl fysiska som psykiska.

Krieg Mayer (2017) ifrågasätter uppfattningen att våld alltid ska behandlas enskilt och lyfter fram vinsterna med att behandla par systemiskt. Hon uppmärksammar att det rent av kan finnas risker med att inte göra det och hänvisar till att en stor andel par väljer att fortsätta sin relation, under och efter avslutad behandling. Vidare behöver många par som separerar fortsätta att samarbeta med anledning av att de är föräldrar. Krieg Mayer, som utgår från heterosexuella par, förespråkar ett "både och-tänkande" och menar att, förutom individuell behandling behövs ett arbete med paret tillsammans som komplement. Detta för att kvinnans feedback på de strategier som mannen utvecklar ökar sannolikheten för en lyckad behandling och ger stöd till både mannens förändring men även till säkerheten för kvinnan. Krieg Mayer lyfter också frågan om vad som händer efter avslutad individuell behandling om det inte finns stöd för paret att inte återfalla i destruktiva mönstren om de fortsätter att leva tillsammans men även om de väljer att separera (Krieg Meyer, 2017).

Roy et al. (2023) beskriver i en fallstudie hur hjälpsamt systemteoretisk terapi var för att hjälpa ett par att reparera sin relation efter att kvinnan varit utsatt för våld av mannen. Förutsättningen var att båda parter var motiverade. Studien visar även hur kunskap om

systemteori fungerade som en trygg bas för terapeuten för att kunna hantera komplexiteten av ärendet som innefattade även anhöriga och andra vårdinrättningar.

Snellingen et al. (2024) fokuserar i sin studie på den komplexa process som föregår beslutsfattandet hos en parterapeut när hen ska avgöra om hen ska avsluta eller fortsätta parbehandlingen efter att uppgifter om våld framkommit. Snellingen et al. identifierade här tre teman: Det första temat handlade om huruvida det är säkert att behandla paret, det andra temat handlade om det fanns ett gemensamt och utvecklingsbart mål för paret och terapeuten. I det tredje temat identifierades tre huvudkällor med hjälp av vilka parterapeuterna förklarade sina beslut. Dessa källor var att de hämtade in information genom språket, genom känslor, upplevelser och interaktion mellan kroppar samt genom erfarenhet och ”paradigm-fall” d.v.s. fall som gjort djupt intryck på dem och påverkat dem framöver.

Avseende olika former av våld i heterosexuella relationer så anges på Nationellt Centrum för Kvinnofrids (NCK) websida att ”Både svensk och internationell forskning visar att grovt, upprepat och kontrollerande våld i heterosexuella parrelationer oftast handlar om mäns våld mot kvinnor. När det gäller det som i studier ibland bedöms som mindre allvarliga former av fysiskt våld, som att bli knuffad, få saker kastade på sig eller bli dragen i håret, drabbas män och kvinnor i liknande utsträckning” (NCK, 2023). En studie av ett omfattande datamaterial från det amerikanska National Violence Against Women Survey visar att det finns betydande skillnader i konsekvenser för kvinnor som utsatts för terrorvåld, i jämförelse med kvinnor som utsatts för situationsvåld (Johnson & Leone, 2005). Terrorvåldet har betydligt allvarligare konsekvenser, exempelvis att kvinnorna oftare utsätts för våld där de löper större risk att bli allvarligt skadade, större risk att utveckla symptom på PTSD och större risk att stanna hemma från arbetet. De lämnar även sina män i större utsträckning än de som utsätts för situationsvåld (Johnson & Leone, 2005).

Underlag för forskning på våld i nära relation utgår till största del från uppdelningen där våldsutövare, som oftast är oftast män, behandlas i olika behandlingsprogram och då individuellt eller i grupp med andra våldsutövare. De våldsutsatta, som oftast är kvinnor, ges stöd och behandling separat. Johnson (2008) lyfter fram att de behandlingsprogram för våldsutövare som studerats generellt ger en minimal effekt avseende minskning av våldet. Även NCK (2023) drar slutsatsen att de behandlingsmetoder av våldsutövare som studerats ”tycks ha små effekter vad det gäller att minska återfall i våld i nära relationer” (NCK 2023). Enligt Johnson (2008) blir det problematiskt att utvärderingarna av programmens effektivitet

inte tar hänsyn till faktorer som vilken typ av våld som utövats och vilka typer av våldsutövare det handlar om. Johnson anser det sannolikt att behandlingsprogrammen kan vara effektiva för våldsutövare som utövar situationsvåld, men mindre effektiva för de som utövar terrorvåld. Johnson menar att först på senare tid har rätt sorts frågor börjat ställas i forskning kring våldets karaktär, d.v.s. frågor som undersöker huruvida våldet finns i en kontext av maktutövande och kontrollerande.

Socialstyrelsen (2020) inkluderar Johnsons uppdelning av situationsvåld och terrorvåld i sin rapport om behandlingsmetoder för våldsutövare i nära relation i svensk kontext. Det framkommer att situationsvåld är den vanligaste typen av våld hos de våldsutövare som går i behandling.

Enligt Brottsförebyggande rådets (BRÅ) statistik förekom 116 fall av dödligt våld i Sverige år 2022, vilket är 3 fall fler än 2021. Av dessa fall var 23 kvinnor och 85 var män. Män är klart överrepresenterade som offer för dödligt våld generellt, men när man tittar på statistiken över dödligt våld i parrelation är det kvinnor som drabbas. År 2022 konstaterades totalt 10 fall av dödligt våld i nära relation varav alla fallen rörde kvinnor (BRÅ, 2022). Samtidigt konstaterar Socialstyrelsen att ”Våld i nära relationer kan ta sig många former, alltifrån subtila handlingar till grova brott” (Socialstyrelsen, 2020). År 2013 uppgav 25,5 procent av kvinnorna och 16,8 procent av männen att de någon gång under sitt liv har varit utsatta för våld i nära relation. Det vanligaste våldet som förekommer är psykiskt våld i form av upprepade kränkningar. Hälften av de som upplever psykiskt våld hade även utsatts för fysiskt våld (Socialstyrelsen, 2020).

I en förstudie som Socialstyrelsen gjorde 2011 identifierades sju behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer; ”Duluthmodellen, Integrated Domestic Abuse Programme (IDAP), Utväg Skaraborg, Psykodynamisk terapi, Process-Psychodynamic Treatment (PPT), Terapi byggd på Core Conflictual Relationship Theme (CCRT) och till sist Alternativ till våld (ATV) som är en integrerad modell där både KBT och PDT ingår” (Socialstyrelsen, 2011). Socialstyrelsen utkom senare med en fördjupad rapport om dessa behandlingsmetoder (Socialstyrelsen, 2020). Rapporten visar att den vanligaste behandlingen som erbjuds våldsutövare i Sverige idag är individuell behandling men att även gruppbehandling förekommer. En stor del av det våld som behandlas vid de olika verksamheterna som Socialstyrelsen intervjuade beskrivs vara psykiskt våld men det uppgavs även vara vanligt med fysiskt våld som gett upphov till lindrigare skador eller materiellt våld

där våldet riktats mot föremål. Sexuellt våld uppfattas som vanligt men är svårare att upptäcka då det är mer skamfyllt eller så saknas insikt hos förövaren. Grovt våld är däremot mer sällan förekommande vid våldsmottagningarna. I den senare rapporten från 2020 nämner Socialstyrelsen en metaanalys av sex utvärderingar av parterapi (Karakurt, Whiting, van Esch, Bolen, & Calabrese, 2016). Studien visar måttlig evidens för positiva resultat av gemensam behandling för par, där måttligt till lindrigt situationsbundet parvåld har förekommit. Denna evidens till trots väljer Socialstyrelsen att utesluta parterapi ur sin studie med hänvisning till att parterapi bedöms ligga utanför Socialstyrelsens uppdrag därför att svenska behandlare ofta ser ”parterapi som problematisk för den våldsutsattas säkerhet” ... ”Det är angeläget att få fler våldsutövare att söka behandling. Ett medel kan vara att använda lågröskelmetoder i verksamheter som primärvård, familjerådgivning och ungdomsmottagningar” skriver Socialstyrelsen (2020) och resonerar vidare kring behovet av mer kortvariga behandlingar eller behandlingar som kan genomföras via internet. Här nämns MI (motiverande intervju) och IVIN (program för KBT-behandling för våldsutövare) som kan användas vid lindrigt våld och Socialstyrelsen frågar sig om dessa metoder vore lämpliga att pröva i primärvård eller familjerådgivning och föreslår att stöd skall kunna ges till en sådan implementering.

Familjerådgivning

Synen på män och kvinnors roller, samlevnad, äktenskap, barnafödande och separationen genomgick en stor förändring i Sverige början av 1900-talet. I samband med det utvecklades rådgivningsverksamheter av läkare, präster och socialarbetare som erbjöd relationsbehandling för människor som upplevde problem i sina nära relationer (Svenska kyrkans familjerådgivares yrkesförening, 2014). Den första kommunala familjerådgivningen startades av barnavårdsnämnden i Stockholm 1951 där socionomer arbetade utifrån ett psykosocialt grundat arbetssätt grundat på psykodynamisk teori. Många statliga utredningar har sedan dess hanterat frågan om familjerådgivning och det har rått stor enighet om vikten av familjerådgivningens existens.

År 1995 fattade Sveriges riksdag beslut om att familjerådgivning skall erbjudas den som det begär enligt Socialtjänstlagen (SoL), 5 kap 3§ (Socialtjänstlag 2001:453). Grundtanken var att erbjuda en så kallad lågröskelverksamhet dit människor kan vända sig med sina mest privata relationsproblem i förtroende och med skydd av en absolut sekretess enligt familjerådgivarna i Sveriges yrkesförening Sveriges kommunala familjerådgivare (KFR, 2024) samt med subventionerade priser för att garantera tillgängligheten enligt SoL 5

kap 3§. ”Med familjerådgivning avses en verksamhet som bedrivs av det allmänna eller yrkesmässigt av enskild och som består av samtal med syfte att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer” (Socialtjänstlagen 2001:453). Familjerådgivning i Sverige idag erbjuds via Sveriges kommuner enligt 5 kap 3§ SoL samt av Svenska kyrkan som i sin verksamhetsbeskrivning begreppsmässigt hänvisar till socialtjänstlagen för att beskriva sin verksamhet (Kyfa, 2014). Kommunerna kan välja att arrangera verksamheten i egen regi eller via upphandling med privat aktör.

Socialtjänstens uppgifter skall enligt SoL 3 kap. 3§ utföras av personal med lämplig utbildning och erfarenhet (Socialtjänstlag 2001:453). Det är upp till varje kommun själv att avgöra kompetenskraven för deras familjerådgivare. En övervägande del av landets familjerådgivare har som lägst en högskoleutbildning med beteendevetenskaplig inriktning kompletterad med en grundläggande psykoterapeututbildning (MFoF, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, 2020). Utöver det rekommenderar KFR även handledning och egenterapi, flerårig erfarenhet av familjeterapeutiskt arbete samt 60 timmar introduktionshandledning av erfaren familjerådgivare (KFR 20204; MFoF 2024). KFR:s policydokument anger att viktiga kunskaper för familjerådgivaren är ”god kunskap om de sociala och kulturella villkor som besökarna lever under”. Vidare ser man att ”olika erfarenheter och kompetens, som t.ex. om kön, hbtq- och migrationskompetens, finns representerade bland familjerådgivarna. Familjerådgivarens fokus och specialitet är kärleksrelationen menar KFR, medan inget nämns om kompetens gällande våld i nära relation (KFR, 2019).

”Familjerådgivningens sekretessbestämmelser innehåller inte något skaderekvisit, d.v.s. verksamheten har vad man kallar ”absolut sekretess”” (MFoF, 2024). Familjerådgivningen skall kunna garantera fullständig anonymitet för dess besökare som skall kunna känna sig trygga med att det som sägs i familjerådgivning inte förs vidare. Inga journaler förs, inga uppgifter om namn och kontaktuppgifter får sparas enligt Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) 26 kap. 3§ (Offentlighets- och sekretesslag 2009:400). Det innebär också att placeringen av verksamheten inte bör ligga i anslutning till socialtjänstens övriga verksamhet. Trots absolut sekretess råder vissa uppgiftsskyldigheter för familjerådgivaren i tjänst enligt OSL 10 Kap. 28§. SoL 14 kap.1§ anger att myndigheter och anställda hos myndigheter som på något sätt berör barn och unga i sin verksamhet har en skyldighet att genast anmäla till Socialtjänsten om de misstänker att ett barn far illa. Enligt SoL 14 Kap. 1§

SoL 2: st skall familjerådgivaren skyndsamt anmäla om de i sin tjänst får vetskap om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet. Här skiljer sig grunden för anmälningsskyldigheten åt jämfört med övrig personal i socialtjänsten då deras anmälningsskyldighet inträder redan vid misstanke om att ett barn far illa. Det innebär en större möjlighet för familjerådgivningens besökare att våga tala om och söka råd i föräldraskapsfrågor där de kan känna sig osäkra eller brista på något sätt.

Familjerådgivaren har inte bara en skyldighet att avslöja vissa allvarliga brott som är ”å färde” enligt Brottsbalken (BrB) 23 Kap. 6§ utan bestämmelserna anger att det är straffbart att underlåta att avslöja sådana brott. Det handlar då om allvarliga brott såsom mord, dråp, rån och grov misshandel (MFoF, 2024).

Familjerådgivaren är enligt Rättegångsbalken (RB) 36 Kap §5 2st till viss del undantagna den medborgerliga skyldigheten att vittna när en domstol begär det och kan inte höras om något de har anförtrotts i tjänsten om det inte står medgivet i lag eller samtycke ges av den som omfattas av tystnadsplikten (MFoF, 2024). Den begränsade vittnesplikten gäller brott som kan ge mindre än ett års fängelse enligt OSL 10 kap. 23§. För familjerådgivningens besökare får det här betydelse till exempel vid separationsarbeten där man inte behöver vara orolig för att det som sägs hos familjerådgivaren kan användas emot en i en domstolstvist om vårdnad eller umgänge.

År 2022 besökte totalt 69 299 personer i åldrarna 18 till 69 år en kommunal familjerådgivning. De mest förekommande besökarna enligt statistiken är gifta eller sammanboende par i 30-årsåldern som önskar få hjälp att reparera sin relation. Antal barn mellan 0 och 17 år som berördes av samtalen var 44 124 barn (MFoF, 2023). Förutom hjälp med reparation av parrelationer arbetar familjerådgivaren med separerade föräldrar för att nå ett bra föräldrasamarbete eller att genomföra trygga separationer. Klargörande samtal med ambivalenta par förekommer också samt även svårigheter i andra vuxna relationer än parrelationer. Trots att många berörs av familjerådgivningen, finns det tyvärr inte så mycket vetenskapligt skrivet om familjerådgivning i Sverige. Lundblad genomförde en studie där hon undersökte familjerådgivning ur ett folkhälsoperspektiv. Undersökningarna visade på mycket goda resultat som även vid långtidsuppföljning visade sig bibehållna eller till och med förbättrade (Lundblad, 2005).

Familjeterapi - Systemteori

Inom familjeterapin finns olika inriktningar som alla lutar sig mot systemteorin i grunden för att förstå mänskliga problem och beskriva förhållandet mellan individer i ett sammanhang (Schöjdt & Egeland, 1989). "Ett system är en uppsättning komponenter med relationer mellan komponenterna och mellan deras egenskaper" (Hall och Fagen 1956 i Schöjdt & Egeland, 1989) och kan vara alltifrån en atom till en kropp till en familj, ett par till en kultur och så vidare beroende på hur vi väljer att avgränsa dem.

Den generella systemteorin menar att olika delar i ett system påverkar och påverkas av varandra och av strukturen i systemet och strävar alltid efter balans. Kommer systemet i obalans startar processer som strävar efter jämvikt. På så sätt skapas en kraft som går utöver det som direkt kan observeras i systemet. "Helheten är mer än summan av delarna" (Schöjdt & Egeland, 1989). Vill vi studera en familj behöver vi se komponenterna som ingår i familjen och hur de påverkar och påverkas av varandra och systemet. Interaktionen är cirkulär och har ingen klar början eller slut. Hur vi förstår skeenden i systemet beror på var vi gör "klippet i filmen" den så kallade interpunktionen. Familjeterapin använder sig av familjens samspel både för att identifiera och för att sedan lösa problem (Schöjdt & Egeland, 1989).

Kommunikationsteorin har också en stor plats inom familjeterapin och bidrar bland annat genom kunskapen om hur budskap och feedback överförs mellan människor och hur dessa budskap filtreras genom olika faktorer som rädslor, förväntningar, försvarsmekanismer hänsyn och så vidare. Budskapen filtreras och ger mottagaren en upplevelse som på något sätt påverkar hen (Lundsbye et. al, 2010). Kommunikation består inte bara av språk utan en rad andra signaler som vi tolkar på olika vis. "Allt beteende är kommunikation" (Watzlawick et al. 1967) är ett välkänt axiom i kommunikationsteorin Watzlawick et al. menar att man kan inte inte kommunicera.

Förändringar i system sker i olika processer skapade av interaktionen mellan delarna i systemet och systemet. Därför ligger fokus i familjeterapin på dessa processer och inte på lineär kausalitet eller egenskaper hos de olika delarna i sig (Lundsbye et. al, 2010). Schöjdt och Egeland (1989) menar att orsaksförståelsen är det som gör det lättast att se skillnader på familjeterapi och psykodynamisk terapi.

En systemteoretiskt inriktad terapi som visat sig vara lämplig för parterapi där situationsvåld förekommer i relationen är Emotional Focused Therapy (EFT) (Karakurt et. al, 2016). Metoden baserar sig på anknytningsteori som grunden för vuxnas kärleksrelation och

har ett experimentellt humanistiskt perspektiv med en systemisk förklaringsmodell på hur destruktiva mönster kan förstärkas ömsesidigt i en parrelation (Slootmaeckers & Migerode, 2020). EFT syftar till att omstrukturera destruktiva samspelsmönster, trappa ner negativa interaktionsmönster, skapa nya interaktionsmönster som borgar för mer trygghet i parets anknytning och sedan arbeta för att integrera och befästa parets nya responser på varandra och det nya tryggare samspelet (Slootmaeckers & Migerode, 2020).

Studiens syfte och frågeställningar

Syfte

Den här studien syftar till att erhålla kunskap om vilka ställningstaganden som görs av familjerådgivare i Sverige när det gäller att arbeta behandlande med par där det framkommer att våld förekommer i relationen.

Vi har valt familjerådgivare eftersom det är en yrkesgrupp som specifikt vänder sig till vuxna som upplever svårigheter i sin relation till varandra. Familjerådgivningen är en så kallad lågtröskelverksamhet dit par kan vända sig utan biståndsbeslut och under absolut sekretess.

Frågeställningar

- Vilken kunskap och erfarenhet beskriver familjerådgivare att de har om våld i parrelationer?
- Vilka ställningstagande gör familjerådgivare där våld förekommer i parrelationen?
- Hur resonerar de kring vägval och dilemman?

Metod

Vi ville undersöka hur familjerådgivare resonerar kring deras möten med par där våld förekommer eller förekommit och hur dilemman och svårigheter uppfattas och upplevds. Vi valde därför att använda oss av kvalitativ metod för att vi ville *förstå* deltagarnas upplevelser och deras ställningstaganden och hur dessa blir till. Kvalitativ metod lämpade sig till detta då den generella utgångspunkten är att just *förstå* ett fenomen eller att *utforska* vilken *mening* eller *betydelse* detta fenomen har för människor, i kontrast till ambitionen att bevisa en teori eller att bestämma vilket förhållande olika faktorer har mellan varandra (Braun & Clarke, 2013). Genom att ta del av deras upplevelser och erfarenheter strävar vi efter att få en fördjupad förståelse kring hur våra deltagare förhåller sig till våld i parrelationer, i den kontext (familjerådgivning) som de verkar i.

Urval

Vi valde att rekrytera familjerådgivare till vår studie eftersom det är en yrkesgrupp som specifikt vänder sig till vuxna som upplever svårigheter i sin relation till varandra. Inklusionskriterierna för deltagarna i studien var att de skulle arbeta som familjerådgivare och ha gjort så i minst ett år. Vi rekryterade sammanlagt sex familjerådgivare till studien genom att en av oss kontaktade ordföranden KFR som hjälpte oss att skicka ut ett e-mail till samtliga anslutna familjerådgivare runt om i Sverige. Detta e-mail skickades ut den 12 januari 2024, som ett informationsbrev om vår studie med en förfrågan om deltagande (se bilaga 1) och e-postadresser för intresseanmälan. Vi valde sedan att inkludera de personer som inkom med intresseanmälan först. Dessa inkom samma dag som e-målet skickades ut och inom loppet av drygt 30 minuter från det första svaret hade vi fått in intresseanmälningar från samtliga sex deltagare. Vi fick efter detta tacka nej till ytterligare åtta familjerådgivare som var intresserade av att delta i studien.

Deltagare

De sex deltagarna visade sig fördelade med en relativt stor spridning över landet, ingen tillhörde samma kommun eller län som någon annan deltagare. Tre av deltagarna hade arbetat som familjerådgivare i ca fem år, en i sex år, en i åtta år och en i sexton år. Avseende grundutbildning så har fem av sex deltagare en socionomutbildning och en har vårdutbildning. Samtliga har dessutom en grundläggande psykoteraeutbildning (så kallad Steg 1) och tre är legitimerade psykoteraeuter med familjeterapeutisk/systemisk inriktning. Tidigare arbetslivserfarenheter innan deltagarna började arbeta med familjerådgivning innefattar mångårigt arbete inom socialtjänst, psykiatri och kriminalvård. Sammantaget kan deltagarna anses ha en gedigen erfarenhetsbank inom socialt-, psykiatriskt- och psykoteraeutiskt arbete.

Datagenerering

Vi använde oss av en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 2) till våra intervjuer, valet att göra denna typ av intervju gjordes i samråd med vår handledare. Det passade vårt syfte med studien att använda en intervjuguide med ett ramverk av frågor men där det även fanns flexibilitet att följa med i deltagarnas resonemang möjlighet till att ställa fördjupande följdfrågor (Braun & Clarke, 2022).

Procedur

Efter skapandet av vår intervjuguide så genomförde vi en provintervju med en familjerådgivare tillika vår kurskamrat på psykoteraeutprogrammet. Provintervjun

genomfördes via videosamtal såsom övriga intervjuer planerades genomföras. En av oss ställde frågorna medan den andre observerade processen. Vi ställde frågor till informanten efter intervjun kring hur frågorna uppfattades och fick värdefull feedback. Detta ledde till några mindre justeringar av frågorna.

Vi delade upp deltagarna mellan oss och kontaktade tre var, de fick då ytterligare ett informationsbrev om studien (se bilaga 3). Tider för intervjuer bokades och intervjuerna genomfördes i slutet av januari samt i början av februari 2024. Intervjuerna genomfördes som videosamtal och spelades in via dataprogrammet Teams. Intervjuerna tog alla ca 1 timme och vi genomförde tre intervjuer var, utan den andres medverkan.

Dataanalys

Vi har valt att analysera vår data med hjälp av reflexiv tematisk analys (Braun & Clarke, 2022). Braun och Clarke beskriver tematisk analys (TA) som flexibel på så sätt att den inte är bunden till något specifikt teoretiskt ramverk. Det är en metod som går ut på att hitta meningsskapande mönster (teman) i ett datamaterial. Braun och Clarke beskriver vidare att en forskare som använder TA har möjlighet att leta efter mönster av exempelvis gemensamma upplevelser och uppfattningar i ett datamaterial, dock behöver forskaren avgränsa sig och hålla sig till det som kan härledas till studien syfte och frågeställningar. Frågeställningarna kan dock utvecklas under forskningsprocessens gång (Braun & Clarke, 2022). Vi har, guidade av våra frågeställningar, gått igenom vårt material upprepade gånger, kodat och letat efter mönster som framkommit i våra deltagares upplevelser. Dessa mönster har vi sedan format till teman. Braun & Clarke (2022) lyfter fram subjektivitet som centralt och nödvändigt i kvalitativ forskning. Subjektiviteten innebär att vi som forskare inte kan ställa oss utanför det vi undersöker, vi är alltid med och påverkar processen genom våra egna perspektiv och erfarenheter. I reflexiv TA ägnar sig forskaren åt att genom hela forskningsprocessen kritiskt reflektera över den kunskap hen producerar och den egna rollen och påverkan på forskningsresultatet

En forskningsstudie har traditionellt en deduktiv eller en induktiv ansats. Enligt Braun & Clarke (2022) innebär deduktion att forskaren utgår från förbestämda idéer och redan existerande teori som hen använder för att koda och analysera sin data. Analysen av data kan därför hamna lite längre ifrån det som faktiskt uttryckts i materialet. Induktion däremot innebär att forskaren mer förutsättningslöst utgår från datamaterialet och skapar koder och teman direkt ur vad hen hittar i data, detta innebär att analysen landar närmare det som

faktiskt uttryckts. Enligt Braun & Clarke så används oftast ett mellanting av induktion och deduktion i kvalitativ forskning. De menar att det är i princip omöjligt att vara renodlat induktiv, eftersom forskaren alltid tillför något till analysen av materialet och vidare att forskare sällan helt bortser från datans faktiska innehåll. Vår ansats har varit att sträva efter att vara induktiva i den bemärkelsen att vi försökt vara öppna för det som våra deltagare uttryckt och koda och tematisera utifrån mönster i deras upplevelser. Vi har dock gått in i detta med en förförståelse för teori och forskning kring hur våld i parrelation kan betraktas samt behandlas men även en förförståelse kring den kontext som familjerådgivare arbetar i.

Vi har följt Braun & Clarkes (2023) tillvägagångssätt att arbeta med reflexiv tematisk analys, där processen är indelad i sex faser. Det första steget i Braun & Clarkes modell handlar om att på olika sätt bekanta sig med sin data. Vi började med att titta igenom alla våra intervjufilmer både tillsammans och var för sig. Vi förde anteckningar var för sig och delade löpande med oss av våra upplevelser och diskuterade det som vi uppfattade i intervjuerna. När samtliga intervjuer var genomförda så lämnade vi in filmerna till vår handledare på Institutionen för psykologi på Lunds universitet och fick dessa grovt transkriberade med hjälp av dataprogrammet Whisper. Den grovt transkriberade texten gick vi sedan igenom ordagrant och kompletterade och korrigerade transkriberingen där dataprogrammet missat något.

I Braun & Clarkes andra fas görs kodning av data. Vi gjorde vår kodning med hjälp av programmjukvaran NVivo, en av oss laddade ner NVivo på sin dator och vi satt sedan tillsammans och gick igenom alla sex transkriberade intervjuerna och skapade koder. Kodningsarbetet blev en dynamisk process där vi först, utifrån datan identifierade koder och sedan sökte igenom materialet upprepade gånger och kodade. Vid den första kodningsprocessen utelämnade vi sådant som var upprepande av det vi redan hade funnit, men efter råd från vår handledare gick en av oss tillbaka till materialet ännu en gång och kodade allt som tidigare utelämnats som kunde vara av relevans. På så vis fick vi slutligen en s.k. komplett kodning (Braun & Clarke 2013), där vi identifierade allt som potentiellt kunde vara relevant för vårt syfte och våra frågeställningar. Vi sorterade sedan våra koder i ett dokument med ett index som vi lätt kunde hitta i under kommande arbete med tematisering. Den tredje fasen handlar om att skapa de första preliminära teman. Här funderade vi över tid, både tillsammans och enskilt, kring vilka koder som kunde samlas till vilka teman och vi identifierade fyra teman med 3–4 underteman var. I fas fyra ligger tonvikten på att återgå till materialet igen och utveckla temana. Här bröt vi upp ett av de preliminära tema vi skapat och

delade upp detta och dess underteman till två andra teman, vilket gav en tydligare logik. Efterhand som framskrivandet av teman fortlöpte fick ett undertema så småningom bli ett eget tema då det blivit för omfattande. Den femte fasen handlar om att definiera, förfinas och namnge teman. Vår första variant av resultatdel behövde så småningom revideras till att skrivas ihop till mer sammanhållen och följsam med reflexiv TA. Här hittade vi efterhand de namn på teman och underteman och själva namngivandet av teman och underteman i sig gav en process där vi fick en större tydlighet och inbördes logik för våra teman och underteman. Den sjätte och sista fasen i Braun och Clarkes modell (2023) är själva skrivandet av rapporten.

Etiska överväganden

Etikprövningsmyndigheten beskriver syftet med etikprövningslagen enligt följande: ”Syftet med etikprövningslagen är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Avvägning mellan risker och kunskapsvinster är två faktorer som ska ingå i prövningarna” (Etikprövningsmyndigheten 2023). Med anledning av att vi i vår studie inte ämnade samla in några känsliga personuppgifter, utan vände oss med våra frågor till yrkesverksamma om deras professionsutövning, så bedömde vi att en etikprövning inte var nödvändig. Vi har dock genomfört studien i enlighet med lagens syfte. Intervjuguiden utformades på ett sådant sätt att vi inte efterfrågade personliga uppgifter av känslig natur. Samtliga medverkande informerades om frivillighet i deltagandet och att det stod dem fritt att när som helst avbryta sitt deltagande utan att ange någon anledning. Vår uppsats innebar att vi lånade tid av yrkesverksamma i en verksamhet som har utmaningar med köer för sina klienter och i detta finns en etisk aspekt av att förvalta deras tid på ett meningsfullt sätt. Samtidigt kan medverkan ha upplevts meningsfull för deltagarna då de får vara med och bidra till kunskap och möjlighet att reflektera över sin egen verksamhet och praktik på ett sätt som inte alltid hinns med i det ordinarie arbetet. Att vi snabbt fick tillräckligt med deltagare visar att det fanns ett intresse från familjerådgivare att dela med sig av sin kunskap och sina erfarenheter. Deltagarna kommer att erbjudas möjlighet att ta del av uppsatsen genom att läsa den eller att delta i en digital presentation när studien är klar.

Resultat

Under processen av vår reflexiva tematiska analys identifierade vi tre huvudteman med tillhörande underteman. Varje huvudtema fick vardera tre underteman (se tabell 1).

Tabell 1

Teman och underteman

Tema	Undertema
Tema 1 Terapeutiska möjligheter och vägval	1:1 Ett speciellt ställe där par kan komma och prata om sitt mest privata 1:2 Från känsla till kartläggning 1:3 När insikt finns och ansvar tas
Tema 2 Källor till kunskap och stöd i varandra	2:1 Att ha många berättelser i sig, betydelsen av erfarenhet. 2:2 Stöd i utbildning 2:3 Kollegors betydelse
Tema 3 Att balansera på gränser och riktlinjer, utmaningar och utvecklingsbehov	3:1 Utmaningar i rummet – en balansgång 3:2 Dilemman med att leva upp till direktiv och förväntningar 3:3 Önskingar om att göra det komplexa pratbart

I det första temat *Terapeutiska möjligheter och vägval* berörs deltagarnas uppfattningar om förutsättningar för familjerådgivare att behandla par där våld förekommer. Undertema 1:1 *Ett speciellt ställe där par kan komma och prata om sitt mest privata* rör själva kontexten som familjerådgivare arbetar i och dess förutsättningar. Undertema 1:2 *Från känsla*

till kartläggning rör hur familjerådgivarna uppfattar att våld finns i en parrelation och hur de gör för att gå vidare mot en kartläggning av våldet. Undertema 1:3 *När insikt finns och ansvar tas blir det möjligt* handlar om när de deltagande familjerådgivarna anser det möjligt att gå vidare med parbehandling och när det inte blir lämpligt.

I tema 2 *Källor till kunskap och stöd i varandra* beskrivs närmare vad deltagarna uppgett finns bakom deras kunskap och ställningstaganden avseende våld i parrelation, var de hämtar stöd för sina resonemang och ställningstaganden. Undertema 2:1 *Att ha många berättelser i sig, betydelsen av erfarenhet* fokuserar just vad i deltagarnas yrkeserfarenhet som de tar hjälp av i frågor om våld. I undertema 2:2 *Stöd i utbildning* tar vi upp resonemang kring vad som är hjälpsamt utifrån utbildningsbakgrund och i undertema 2:3 *Kollegors betydelse* fokuserar vi på det som familjerådgivarna uttrycker kring hur de använder sina kollegor som stöd vid frågeställningar om våld.

Det tredje temat *Att balansera på gränser och riktlinjer, utmaningar och utvecklingsbehov* ägnas åt de svårigheter och dilemman som familjerådgivarna ställs inför, i undertema 3:1 *Utmaningar i rummet - En balansgång* behandlas de utmaningar som deltagarna ställs inför i direkt kontakt med sina klienter medan undertema 3:2 *Dilemman med att leva upp till direktiv och förväntningar* fokuseras till dilemman kopplade till yttre förhållanden såsom riktlinjer, organisatoriska ramar samt upplevda övergripande samhällsuppfattningar om våld i parrelation. Slutligen i undertema 3:3 *Önskningar om att göra det komplexa pratbart* ges en kort glimt av vilken kunskapsinhämtning som familjerådgivarna önskar framåt.

Tema 1: Terapeutiska möjligheter och vägval

Vi var intresserade av deltagarnas resonemang kring när de ansåg att det var lämpligt att behandla par där det förekom våld, samt när de ansåg att det inte var lämpligt. I utforskandet av detta blev det tydligt att dessa ställningstaganden inte enbart vilade på någon konkret bedömning av vilken typ av våld som pågått utan även vilken känsla av paret dynamik som våra deltagare fick i mötet. Till detta inte minst hur de uppfattade motivationen hos personerna i paren. Vidare visade det sig att flera av deltagarna såg familjerådgivningens kontext som en förutsättning för denna motivation. En kontext där lagstiftning och möjligheten att söka sig till verksamheten på egen hand skiljer sig från huvudparten av övriga verksamheter som deltagarna arbetat inom tidigare. Vi har valt att kalla detta tema för *Terapeutiska möjligheter och vägval* för att belysa både de speciella förutsättningarna som

deltagarna lyfte fram och vilka gränsdragningar de gjorde kring vad som räknas som våld. Temat innehåller även deltagarnas resonemang kring vad som är behandlingsbart i deras kontext, och vad som inte är det.

1:1 Ett speciellt ställe där par kan komma och prata om sitt mest privata

Familjerådgivare verkar inom en speciell kontext då familjerådgivning skiljer sig åt lagstiftningsmässigt från övrig socialtjänst och sjukvård samt att de enskilda söker hjälpen hos familjerådgivningen själva, utan att hjälpen bistånds prövas av socialtjänstens myndighet. Tre av deltagarna reflekterade extra kring vad detta gör för skillnad för möjligheten för paren att öppna upp och berätta om det mest sårbara. En av deltagarna beskrev att hen berättar om den högre sekretessen i inledningen av parterapi och hen reflekterade över att familjerådgivningen är "...en av de få ställena som man som par kan komma och prata om sitt mest privata" (FR2). Tre av deltagarna uttryckte att de klienter som söker sig till familjerådgivningen verkligen vill vara där och vill ha hjälpen som erbjuds. En deltagare reflekterade över mottagligheten hos dem som söker och kopplade denna till möjligheten till allians med paren. "...utifrån en arbetsallians hos oss så kommer man direkt och man söker för att det är nånting som skaver och vi har svårt å kommunicera..." (FR2). Två av deltagarna satte denna erfarenhet i kontrast till tidigare arbetslivserfarenheter inom missbruksbehandling och kriminalvård och uttrycker båda att de förvånades när de börjat arbeta som familjerådgivare. FR1 förvånades över klienternas ansvarstagande:

Ja jag kan väl berätta om min upplevelse när jag kom till familjerådgivningen så blev jag ju väldigt förvånad för att om jag jämför med det jag har upplevt på paragraf 12-hem inom kriminalvården när jag hade skyddstillsyn och sådär ... Här kan jag mer på familjerådgivningen träffar jag ju oftare faktiskt personer som själva är bekymrade ja ja som som är bekymrade över att de blir väldigt högljudda att de inte kan kontrollera sin ilska eh och att de skrämmer sin partner det blir ett jätteproblem för dem ... Så att och det är väldigt för jag trodde knappt att det fanns sådana människor

FR4 berättade att hen förvånades över klienternas öppenhet och hur snabbt de kommer till att berätta om för dem svåra ämnen:

Det jag har varit mest förvånad över jag har jobbat som sagt mest i behandlingsvärlden där man får jobba liksom tre månader med att bygga allians innan man vågar prata om nånting så eh familjerådgivning är ju helt tvärt om det är någonting med liksom institutionen och folks förväntningar när de kommer hit som gör att de bara ((paus)) nej men sätter sig ner i en stol och bara berättar om allt va

Samma deltagare beskrev kontexten som familjerådgivningen ger i termer av att det som erbjuds är kortare terapier och att hen upplever att paren är med på det tempot, "...det väldigt fort på bollen här" (FR4). Deltagaren sätter detta i samband med att hen arbetar på klienternas uppdrag, att "...vi egentligen inte har något uppdrag innan vi har frågat dem vilket uppdrag de vill att vi ska ha".

Det framkom även resonemang hos några deltagare om att den grupp personer som söker sig till familjerådgivningen inte är helt representativ för befolkningen i helhet. En deltagare resonerade att de "...allra värsta våldsverkarna söker sig nog inte till familjerådgivning". Även en annan deltagare resonerade liknande "Psykopaterna kanske inte ser så stor vits med att komma till familjerådgivningen heller" (FR1).

1:2 Från känsla till kartläggning

Det blev tydligt genom intervjuerna att våld förekommer bland de par som söker sig till familjerådgivningen. En deltagare uttryckte att hen sällan träffar par där det aldrig förekommit någon typ av våld. En annan berättade att mottagningens statistik visar att det är ca 10 % som redan i kontaktansökan anger att det har förekommit våld i relationen. Hur deltagarna beskrev frekvensen av ärenden där våld förekommer varierade, allt från en deltagare som säger att hen stöter på detta varje vecka till en annan som stöter på våld ca 1–2 gånger om året. Deltagarna utgick generellt från en bred definition av våld, två av deltagarna benämnde Per Isdals definition, en i Sverige vedertagen och bred definition av vad våld är. Deltagarna berättade att de ofta får höra om psykiskt våld i olika former. Det kan t.ex. röra sig om nedvärderande kommentarer, kontroll och begränsningar. En av deltagarna, som återkommer till pars dynamik och destruktiva mönster resonerade att det kan vara passivt våldsamt att överge sin partner i en sårbar situation. Deltagarna gav exempel på att de, utöver det vanliga psykiska våldet även möter materiellt våld, sexuellt våld och en av deltagarna lyfte särskilt fram ekonomiskt våld, som vanligt förekommande. Deltagarna uttryckte på olika sätt att fysiskt våld ibland förekommer eller har förekommit hos de par de träffar, men att det är

ovanligt. En deltagare resonerar att det sällan förekommer ”renodlat fysiskt våld” (FR2 eller FR5). En annan gav exempel på att det kan ha förekommit att någon ”tagit tag i” eller ”puttat” den andre.

Vid upptäckten av våldet börjar det ofta med en känsla hos deltagaren. Samtliga deltagare beskrev på olika sätt att de kan få en känsla av att något inte är som det ska i paret dynamik, tre av sex benämner denna känsla specifikt som ”magkänslan” (FR2, FR4, FR5). Denna kan uppstå redan i det första telefonsamtalet med den partner som bokar tiden eller i samtalsrummet med båda närvarande. Samtliga deltagare uttrycker sig i termer om att vägledas av denna känsla. Känslan får dem att under ett samtal eller mellan samtal fundera på om våld kan förekomma i de fall där våldet ännu inte benämnts. Känslan kan uppstå när de upplever att de ”inte kommer vidare” i samtalet. En av deltagarna vänder observationen inåt sig själv och noterar sina egna känslor i samband med ett parsamtal. Om hen känner sig ”ofri” eller blir ”trött” av samtalet så sätts funderingar igång kring vad detta handlar om ”...när man inte tycker jag får fatt i vad problemet är varför sitter de här liksom...” (FR6). Andra beskrivningar som gavs från flera av deltagarna var att det upplevdes att en i paret inte upplevdes fri att prata eller uppfattas hålla tillbaka något eller att sitta med ”munkavle” (FR3). Även känslan av dynamiken i rummet beskrevs under intervjuerna, det kan vara att en i paret uttrycker sig nedsättande om den andre eller genom sitt kroppsspråk känns ”fysiskt läskig” i rummet och t.ex. ”...ställer sig upp och och börjar flaxa liksom” (FR4).

När deltagarna får en känsla, en indikation på att det kan förekomma något slags våld beskriver samtliga att de går in i olika slags kartläggande, där de ställer fler konkreta och fördjupande frågor om vad som händer i parrelationen. En deltagare resonerar kring att våld behöver ställas i relation till hur handlingarna upplevs av mottagaren och väljer att fråga om upplevelserna hos respektive. På frågan om vad hen tar stöd i för att hantera frågor om våld så säger hen ”Men det bästa stödet är väl egentligen att fråga dem ’hur upplever du det här?’ ... att de är ju de bästa källorna” (FR1). Flera av deltagarna beskriver att de går in ett fokus där de vill få en konkret bild av vad som händer i paret konflikter och ber om mer information och fördjupning. En deltagare beskriver att hen får upp ett ”frågebatteri i huvudet” och ”...tänker att då vill jag ju yeta liksom ’har ni är det så att har du har blivit slagen någon gång’ eller ’är det så att ni slänger saker hemma’ eller ’känner du dig rädd när det händer?’ ” (FR4). En deltagare beskriver att mottagningen har en tydlig rutin i detta läge, där kollegorna ska ta hjälp av varandra genom att vara två när de träffar paret och intervjua paret tillsammans och

går igenom ett frågeformulär som syftar just till att utreda våld. En annan deltagare benämner att hen använder sig av stödmaterialet Freda-kortfrågor som stöd för att bedöma om våld finns:

...de använder vi inte sådär att vi lämnar ut dem och ber dem fylla i dem men de finns liksom i oss så i samtal så är man ju uppmärksam på eh tecken kring att det är en maktobalans eller nån verkar lite rädd att uttrycka sig kanske... (FR5)

En återkommande intervention som nämns i intervjuerna är att deltagarna delar upp paret i enskilda samtal, vid misstanke om våld. Detta för att skapa ett utrymme för den potentiellt utsatte att tala fritt. Fyra av sex deltagare berättar att de delar upp paret i enskilda samtal vid indikation om våld. FR3 framhåller att det är viktigt att våga fråga om våld när hen har samtal med båda i paret:

Och sen händer det ju ibland att man kan bara få känsla av att man ljuger när man säger nej det är då jag föreslår enskilda samtal då brukar jag föreslå på det sättet att jag brukar jobba så att jag har enskilda samtal med par

Även FR2 lägger fram förslaget om enskilda samtal som en normal procedur, även om hen inte alltid ger enskilda samtal till alla par. Detta för att "...säkerställa och är det möjligt och vad skulle hända och kan vi prata om det och det och den gången då var magkänslan rätt så att då fick vi ju direkt vidta helt andra åtgärder".

1:3 När insikt finns och ansvar tas blir det möjligt

När deltagarna resonerade kring huruvida det går att behandla med parterapi där våld förekommer eller tidigare förekommit så lyfte de på olika sätt fram reflektioner om insikt och om ansvar. Flera av deltagarna berättade att de på olika sätt får hjälpa till att upplysa klienter om att deras beteende blir skrämmande eller hotfullt för deras partner. Hur detta tas emot och hur den som utövar våldet förhåller sig till ansvaret ger en riktning i ställningstagandena kring att arbeta vidare med parterapi eller hänvisa till våldsmottagningar för individuell behandling, och/eller anmäla oro för parets barn till socialtjänsten. Exempel på ansvarstagande kan vara att den våldsutövande erkänner att deras eget beteende blir ett bekymmer. En deltagare reflekterade över dem som är "...bekymrade över att de blir väldigt högljudda att de inte kan kontrollera sin ilska eh och att de skrämmer sin partner det blir ett jätteproblem för dem.." och

att de ” älskar sin partner” och ”inte vill skrämman dem ... det finns ju stora nackdelar med att man skrämmer sin partner och det är att de får ju inte den närhet och kärlek som de vill ha om de har skrämt iväg dem så att säga” (FR1). Samma deltagare resonerar vidare kring det hen anser är möjligt att arbeta med:

Och kan man få fatt i och börja prata om det så finns det jättegoda förutsättningar att liksom fundera hur ska ni, du brukar ta in lite anknytningsteorin ’hur ska ni trygga varandra i det här?’ Att det handlar mycket om trygghet och ’och ni gör varandra otrygga’ och lite så ... Nej men när de visar känslor tänker jag det är ju då det börjar bli möjlighet till förändring när är någon blir väldigt ledsen och sårbar och i själva rummet att ’jag känner mig jätteledsen eller jätteövergiven och känns som att jag är helt oviktig för dig’ då kan ju den andra när den får syn på det i rummet så händer det ju någonting mellan dem” (FR1)

Om mottaglighet för behandling uppfattas av deltagarna vid ansvarstagande och insikt så uppfattas risker å andra sidan vid brist på detta. Här resonerade deltagarna på olika sätt kring när det inte blir lämpligt eller t.o.m. kontraproduktivt eller farligt att sätta ett par i samma rum och prata om våldet. FR5 säger ”...tar personen som utövar våld inte något ansvar för det ehh går det inte att prata om för att det här kan vi inte prata om då kommer det bara bli värre ja men då är det ju inte så möjligt att fortsätta ha samtal”.

Ställningstaganden och reflektioner kring kontroll och begränsningar av en partner återkommer under intervjuerna. FR1 skiljer på par där ”...det inte finns riktigt kärlek utan det är mer kontroll”. FR1 uttrycker vidare att

...då är det ju mer ett pågående våld och där det är någon som verkligen vill ha makten över någon då tänker jag, då ska man ju, då ((paus)) känns det ju inte bra att sitta och möjliggöra att det här fortsätter då kanske den behöver hjälp att lämna istället.

FR5 använder begreppen ”terrorvåld” och ”situationsvåld”:

...terrorvåld är ju som ingenting vi jobbar med när det gäller hur man då ska dra skillnaden som mer situationsbetingat våld eller terrorvåld men terrorvåld det jobbar vi inte med då har vi inte dem tillsammans i rummet där drar vi som en gräns...

Resonemang kring risker och behov av skydd återkom under intervjuerna. En deltagare reflekterade över att det hör till att i familjerådgivning att uppmuntra paret att visa sårbarhet, att "...lägga bort lite skydd och våga vara lite ärliga..." men att det finns situationer när hen inte uppmuntrar detta utan behöver "skydda" någon istället. När hen uppskattar våldet som "grovt våld" eller "pågående våld" så arbetar hen inte vidare med det i parterapi. Hen utvecklar att hen framförallt inte arbetar med "pågående fysiskt våld" men att "psykiskt våld tänker jag är mer (.) mer pratbart" (FR4).

Deltagarna gjorde också på olika sätt distinktioner av våldets allvarlighetsgrad. En deltagare berättar att de i verksamheten kommit fram till att de inte kan jobba med "pågående våld" eller våld "...som går för långt upp på våldsskalan så". (FR4). En annan deltagare lyfter särskilt fram barnens situation som vägledande och att det då blir lättare att ta upp och fråga kring en misstanke om våld, eftersom barnen kan behöva skydd.

Deltagarna i studien, liksom de flesta familjerådgivare generellt har psykoterapeutisk kompetens, oftast systemisk och familjeterapeutisk på olika utbildningsnivå. FR2 lyfter fram familjerådgivares psykoterapeutiska kompetens kopplat till frågan om våld: "...vi är ju terapeuter ... det är ju vårt jobb och att de vi träffar i allra flesta fall hamnar förr eller senare i nåt läge om det ligger liksom inom den här frågan som vi pratar om nu...". FR2 lyfte även att då familjerådgivare har en högre tröskel för orosanmälan till socialtjänsten så kan familjerådgivare skapa en arbetsallians med paret och kan arbeta med våldet utan att med en gång behöva hänvisa paret vidare, "...alltså vi är ju mitt i det och de har kommit till oss de har öppnat upp sig och där kan vi var och jobba i det" men lägger senare till att om detta inte lyckas, om hen "stöter på patrull" i behandlingsarbetet så hänvisar hen vidare. Några deltagare tar upp möjligheten till ett "både och", att de hänvisat våldsutövare till individuell behandling men att de sedan kunnat återkomma som par till familjerådgivning efter att den behandlingen avslutats eller samtidigt som socialtjänst är inne i en familj. FR2 skickade ett e-mail med ett tillägg till intervjuaren där hen förtydligande sin tanke kring ett fall som hen berättat om i intervjun, där socialtjänst och andra aktörer blandades in men där familjerådgivningen blev ett komplement för en utsatt person över tid. Hen sammanfattar, "Det blev för mig tydligt att vi

har alla, olika arenor, där Familjerådgivningarna behöver se och lyfta fram sin terapeutiska kompetens som ett viktigt komplement i våldsärenden, att finnas med utan att komma med lösningar.”

Tema 2: Källor till kunskap och stöd i varandra

Under intervjuerna reflekterade deltagarna kring var de hämtar kunskap och stöd för att kunna hantera utmanande frågor om våld. I tema två fokuserar vi därför på vilka källor till kunskap och stöd som deltagarna tar hjälp av. I det första undertemat *Att ha många berättelser i sig, betydelsen av erfarenhet* berörs den yrkesmässiga erfarenheten, i det andra undertemat *Stöd i utbildning* finns reflektioner kring vilken typ av utbildning som deltagarna upplever hjälpsamma och i det tredje undertemat *Kollegors betydelse* behandlas betydelsen av stöd från kollegor, både internt i arbetsgruppen men även kollegor i andra verksamheter.

2:1 Att ha många berättelser i sig, betydelsen av erfarenhet

Efterhand som vi fördjupade frågorna under intervjuerna framkommer betydelsen av tidigare erfarenheter av att behövt hantera frågor kring utsatthet och våld. Här finns både erfarenheter från deltagarnas nuvarande arbetsplatser inom familjerådgivning, men även tidigare erfarenheter av socialt och psykiatriskt arbete. En deltagare uttrycker att hen tar stöd i erfarenheten av att i tidigare arbete ha gjort suicidbedömningar, att hen lärt sig att vara uppmärksam på när en får för enkla eller undvikande svar på sina frågor, eller om svaren uteblir. En annan deltagare berättar att hen tidigare arbetat med människor i utsatta miljöer inom missbruksvård och att hen har fått till sig många berättelser om våld. ”...jag har ställts inför inför berättelser som jag i stunden har tänkt ’ouh vad gör jag med det här?’”. (FR4) Hen uttrycker vidare att hen utifrån erfarenheten av att möta ämnet tidigare numera har lättare att fånga upp och fråga vidare om våldet. En annan deltagare resonerar kring att hen har utvecklat en ”fingertoppskänslighet” (FR2) som gör att hen kan uppfatta signaler om våld i ett par men inte ett annat, trots att de ger liknande information, ”...man kanske sitter i två samtal efter varann eller man har två olika samtal samma dag och där man egentligen hör samma information ... och det blir det ena reagerar man på men det andra kan man mer känna att (.) jaa (.) jag hör men här är jag inte jätteorolig än så länge ... och det tror jag har med åren att göra” (FR2).

Samtliga deltagare kan redogöra för möten med par som bidragit till deras erfarenhet och framtida hanterande av frågan, en deltagare berättar om ett fall där hen förstod att våld fanns sent i en terapi och skulle önska att hen förstått det tidigare. En annan berättade om att

hen vågat utmana och påtala att ett visst agerande faktiskt är våld, trots att personen själv inte uppfattat det så, vilket så småningom ledde till en förändring i rätt riktning. Tryggheten i rollen som kommer med erfarenheten lyfts också fram, en deltagare säger ”ju mer bekväm jag är i rollen som familjerådgivare och min plats här desto lättare att utmana och prata om våld” (FR5). FR5 reflekterar över känslan av sin egen erfarenhet från åren som familjerådgivare och säger ”jag har sett en hel del. jag har många berättelser i mig”.

Under intervjuerna ber vi deltagarna jämföra den erfarenhet och den bild de har av våld i parrelation med den bild av våld i parrelationer som presenteras allmänt ute i samhället. Deltagarna uttrycker på olika sätt att den bild av våld i parrelation som de själva har är en mer komplex bild än hur de uppfattar den allmänna bilden. Att det finns så många sätt att utöva våld och att orsakssambanden inte alltid är linjära. Flera återkommer till systemiskt perspektiv på hur våldet uppkommer, att det triggas igång i ett samspel. FR1 säger att ”jag upplever nog att det är svårt att säga att det bara är ensidigt en som är förövare och en som är ett offer jag upplever ofta att man har lite båda roller båda två ... ja och att deras responser på varandra triggas igång”. Flera av deltagarna berättade att de på olika sätt mött kvinnors våld mot män, vilket de inte sett så mycket av i media eller samhället i stort. FR5 reflekterar över att hen också ser ”motstånd” mot våld:

...den våldsutsatta erbjuder väldigt mycket motstånd och att se den våldsutsatta som hur ska jag säga inte ett offer för normaliseringsprocess eller liksom att man blir blind för det man utsätts för utan att det finns ofta, helt enkelt att det finns ett motstånd som kanske inte alltid uppmärksammas i den allmänna samhälleliga bilden av våld.

2:2 Stöd i utbildning

Flera av deltagarna uttrycker att de är systemiskt skolade, både utifrån grundutbildning som socionom men även utifrån familjepsykoterapeutisk vidareutbildning och lyfter fram det systemiska perspektivet som hjälpsamt. Några tar upp andra hjälpsamma vidareutbildningar. En deltagare berättar att hen har gått utbildningar inriktade på kunskap om ”könsmaktsordning och normaliseringsprocess” tidigare i arbetslivet, som hen lyfter fram som användbart att ha med sig men lägger större vikt vid en utbildning i EFT. Hen uttrycker att denna utbildning varit extra hjälpsam eftersom hen ”märker att det funkar” och vidare att

utbildningen lett till ett ”våldigt utvecklingsprång” för hen (FR1). FR1 lyfter här fram kunskap om systemteori och cirkulära samband som hjälpsamt.

...men på ett sätt så när jag gick EFT så det tänker vi som socionomer har väl alltid tänkt systemiskt och jag har ju gått systemteoriutbildning och tänkt att det inte det går inte att bara säga att om A gör så så blir det så för B för det är hela tiden cirkulära sammanhang så.

Flera av deltagarna söker inspiration från forskning och utbildning som indikerar att parterapi kan fungera vid behandling av våld i parrelation. En deltagare hänvisar till ”holländska forskare” som påvisar möjligheter att arbeta med par med hjälp av EFT trots att det förekommer våld i relationen (FR1). En annan deltagare tar också stöd i EFT avseende ”hur man kan koppla våld till anknytningstermer” (FR5). En deltagare hänvisar till tar stöd i forskningsrapport av den finske professorn i psykoterapi Jaakko Seikkula som visar att parsamtal kan vara hjälpsamt för utsatta kvinnor.

2:3 Kollegors betydelse

Att kollegor är viktiga för deltagarna är tydligt och något som de återkommer till under intervjuerna. Misstanke om våld i ett par kan skapa osäkerhet och obehag hos den familjerådgivare som möter detta och det blir svårt att sitta ensam med de dilemman som uppstår. Två av deltagarna berättar att de på indikation om våld försöker arbeta två och två när de möter paret, de andra beskriver att de tar hjälp av kollega för att ”bolla” efter eller mellan samtal. En deltagare nämner att hen kan, under pågående samtal, ta en paus under samtalet och då leta upp en kollega för att diskutera det som hen uppfattat under samtalet. Deltagarna som lyfter kollegors betydelse benämner även handledning som stöd, tre benämner extra tydligt att vid minsta misstanke om att våld kan finnas så ska detta tas upp med kollegorna i handledning, att en uttalad rutin kring detta finns på arbetsplatsen.

Betydelsen av att frågan hålls levande bland kollegorna på arbetsplatsen återkommer genom intervjuerna. En deltagare benämner att arbetsplatsen har hållit frågan aktuell, genom utbildning, projekt och fokusgrupper, vilket gör att den är ”...hyfsat top-of-mind” (FR4). Även kollegor utanför den närmaste arbetsgruppen kan vara till hjälp. En deltagare uppger att arbetsgruppen har gemensamma möten med personal på en våldsmottagning. Där diskuteras teman och kunskap och erfarenhet utbyts och möjlighet till konsultation finns:

...det är inte lätt men jag är väldigt glad över att vi har pratat mycket om våld att vi har den här samverkan med våldsmottagningen att vi håller frågan på agendan och försöker vara uppmärksamma och se det som någonting komplext och viktigt det är jag väldigt tacksam för...”. (FR5)

En annan deltagare lyfter också fram samarbetet med mottagningen för *våldsutövare* i kommunen, hen berättar att hen har en kollega på den mottagningen, som hen känner väl och kan konsultera i våldsärenden.

Tema 3: Att balansera på gränser och riktlinjer, utmaningar och utvecklingsbehov

Det är rimligt att anta att alla professionella som arbetar med behandling och terapi ställs inför utmaningar på olika sätt, de behöver ta ställning i olika frågor och ställs ibland inför dilemman i kontakt med sina klienter. Misstanke om våld medför oro för att någon eller några kan skadas. Här kan familjerådgivaren även hamna i ett dilemma med sina egna ställningstaganden kring vad som är att betrakta som våld, var gränsen går. I det första undertemat *Utmaningar i samtalsrummet - En balansgång* har vi fokuserat på vilka utmaningar som deltagarna upplever med gränsdragningar och svåra situationer i samtalsrummet. Det såg även ut att finnas dilemman på andra nivåer, nämligen kring vad som familjerådgivaren uppfattade att de får lov att ägna sig åt. Det andra undertemat *Dilemman med att leva upp till direktiv och förväntningar* berör hur samhällsstödet är organiserat och hur detta ibland kan bli dilemman i de professionellas vardag. Det tredje och sista undertemat *Önsknings om att göra det komplexa pratbart* fokuseras kort kring deltagarnas förhoppningar om hur våld i parrelation kan hanteras framåt.

3:1 Utmaningar i samtalsrummet - En balansgång

Familjerådgivarna brottas med gränsdragningar om vad som är våld och när det går att arbeta vidare med våldet och när man gör bäst i att hänvisa vidare till våldsmottagning och/eller socialtjänst. En deltagare uttryckte att ”det är ju så komplext på nå vis var går gränsen för våld?” ... ”dilemmat är väl kanske i så fall var min gräns går” (FR2). Vissa situationer som belystes under intervjuerna upplevdes som enklare, exempelvis där det var tydligt att det finns våld av större allvarlighetsgrad och barn som för illa i det. Vid de tillfällena uppfattades en större självklarhet i att en orosanmälan till socialtjänsten behövde göras eller att skyddat boende för den utsatte behöver ordnas. ”Det är svårare när det ligger i det här diffusa du vet” (FR2). En deltagare lyfter frågan om hur man som familjerådgivare

själv kan påverkas av att arbeta med ärenden där komplexiteten är så stor ”Det är svårt att leva med att det är säkert mycket som flyger under radarn, det är mycket vi inte uppfattar och risken att jobba med att göra människor sårbara för varandra om det finns våld med i bilden” (FR5).

Familjerådgivare kan även hamna i situationer där de själva upplever att något går utanför ramarna för vad som kan vara okej i en relation:

Det är svårt också att vara vittne till när någonting jag tycker är våld att de inte tycker det eller personen inte känner sig utsatt jag vill inte kalla det normaliserat utan mer att att det kanske är för svårt att medge det eller ta ansvar för det eller man känner sig maktlös inför det traumabindning eller vad vi nu kallar det. Men att vara vittne till att det här pågår och så kanske det finns barn med i bilden så som då upplever våldet ... eller upplever att det föräldrarna modellerar i sin kärleksrelation det är inte heller så sant det tycker jag också är svårt så någonting när min upplevelse inte stämmer överens med deras upplevelse det krockar, det skaver det känns inuti, jag vill inte gå den här vägen till reparation det här känns inte bra. (FR5)

En deltagare resonerade kring dilemmat att våga fråga och sätta ord på saker i ett parsamtal samtidigt som en person kan tänkas vara sårbar. Familjerådgivaren behöver då vara försiktig så att hen inte går in för djupt för ibland kan det ju hända att hen behöver skydda en person istället, ”...jag måste hela tiden balansera att det är två i rummet det kan ju vara en förövare i rummet som jag ger bränsle också” (FR4). En annan deltagare uttryckte liknande med att ”risken att jobba med att öppna upp sig för varandra göra sig sårbara släppa in varandra ... att det då om det då finns våld med i bilden att man riskerar att en part blir mer utsatt i det ... det är lite mer komplext att ha två parter i rummet och att se bådas perspektiv och balansera alliansen och ändå ta avstånd från våldet men inte från personen” (FR5).

En av deltagarna belyste ett dilemma vad gäller att lämna den vanliga professionella rollen som behandlare som helt arbetar på klienternas uppdrag och plötsligt befinna sig i en annan roll:

Det som är svårt är ju att det att det någonstans sådär blir ett ansvar på mig (.) om det blir liksom en historia om våld så hamnar det liksom i mitt knä på ett annat sätt att bedöma så det är ju svårt. Då blir ju jag någon slags myndighetsperson. (FR4)

Andra svårigheter som uttrycktes rörde att förmå människor att söka hjälp, ”det jag tycker är svårt är den som då utövar våldet att den känner sig ifrågasatt och tillplattad eller oduglig, att få den att söka hjälp det tycker jag är en utmaning” (FR6).

Flera deltagare tog upp svårigheter och dilemman avseende män som utsätts för våld av sina partners, bl.a. ur aspekten att det vara svårt att motivera män som är utsatta för våld av kvinnor att söka stöd av våldsmottagningen. En deltagare exemplifierade att sitta i ett samtal med en upplevelse av att ”det är något han mörkar för det är så tabubelagt av en man att erkänna att han blir slagen av sin fru” (FR1). ”Det finns en stor skam” sa FR2 i samma fråga. Ytterligare en deltagare uppmärksammade mäns utsatthet: ”det verkar vara jättepinsamt och de säger, för du har tagit extra samtal med dem själv och frågat vad var det som hände ja men vet du, jag är ju fysiskt mycket starkare och överlägsen, jag är inte rädd så, men det är obehagligt och jag är rädd för att jag ska ta i för mycket eller skydda mig för mycket så ska det ont och då håller man sig hemifrån”. Vid sådan tillfällen har deltagaren erbjudit ”stödsamtal ... för att komma rätt att kunna skydda sig och få lite råd om vad man kan få hjälp någonstans”. Med stödsamtal menar deltagare enskilt samtal vid något eller några tillfällen, ”man mår ju dåligt av att bara lämna liksom då behöver man hitta någon annan lösning där och då” (FR6).

En deltagare berättade om ett par där paret uttryckte att de önskade att få reparera sin relation men där deltagaren uppfattade den ene partnern som nedtryckt och att relationen tycktes destruktiv, ”men vad sjutton ska jag göra nu liksom, han vill laga något och jag kände att jag vill inte vara med möjliggörare till att laga ihop något som inte blir (.) där märker jag att den ena parten mår ju verkligen dåligt”. Efter att ha träffat paret i enskilda samtal ändrade dock deltagaren sin inställning till möjligheterna att arbeta vidare efter att ha landat i att ”deras personligheter har ju triggat varandra, då kan man jobba med det”. I det ärendet gick deltagaren från ett dilemma och en uppfattning om att inte vilja vara med och i ett reparationsarbete till en känsla av att ”ja jag vill gärna vara med” (FR1).

3:2 Dilemman med att leva upp till direktiv och förväntningar

Deltagarna i studien tog upp komplexiteten med våldsfrågor och att deras erfarenheter ibland krockar eller stämmer dåligt överens med bilden av våld de upplever förmedlas av organisationens riktlinjer och hur samhällsstödet är organiserat. Då det finns mottagningar som specialiserar sig på att behandla både våldsutövare och våldsutsatta individuellt så uppstår en tydlig organisatorisk skiljelinje, individer som är utsatta eller utsätter sin partner för våld ska hänvisas dit för behandling. Samtidigt används en bred definition av vad våld är. En deltagare uttryckte att direktiven säger att ”om det har förekommit våld ska man absolut inte träffa dem tillsammans. Men, det är ju det vi gör!” (FR5) Hen belyste ytterligare orimligheten i detta:

’Nej, men då kan vi inte fortsätta jobba med er. Om det här har hänt, om du har skrikit åt din partner, det är våld. Då kan vi inte jobba längre med er. Ja, om du slog tallriken i golvet den där gången. Då får ni gå någon annanstans var och en. Jag kan inte träffa er tillsammans då’. Ska man säga så? Det går inte. Det gör vi inte. Vi jobbar med det hela tiden. (FR5)

Även andra deltagare lyfte behovet av att ett annat perspektiv på behandling av våld. Den deltagare som uttryckte att hen inspireras av de holländska forskare som arbetar med EFT och våld kallade dessa terapeuter för ”lite kontroversiella” (FR1), då deras synsätt står i kontrast till det gängse synsättet i Sverige avseende var våld i parrelation ska behandlas. En annan deltagare lyfte skillnader i synen på hur våld i parrelation bör behandlas och refererade till Jaakko Seikkulas forskning:

Uppe på finska gränsen du vet där folk som inte skulle få träffas här nere direkt för att de slåss alltså mannen kanske slår och då säger man nej nu får de inte träffa varandra och det delas åt och det skyddas och så vidare (.) men kvinnorna vill absolut träffa sina män och va arga och skälla och ha möten och kan vi inte ha möten så blir det ju ingen utveckling (FR2).

Under intervjuerna exemplifierade deltagarna olika arbetssätt som de upplevde hjälpsamma eller nödvändiga för att kartlägga eller behandla våld. Exempel som gavs var att

kunna dela upp paret i enskilda samtal, både för lite mer kartläggning men ibland till stöd för en våldsutsatt. Andra exempel kunde vara ett behov av att arbeta två och två vid misstanke om våld eller att ibland erbjuda längre samtalskontakter. Risken är att sådana tillvägagångssätt emellanåt krockar med riktlinjer för familjerådgivningar med långa köer. En deltagare gav exempel på vissa lägen där våld förekommit och behovet av att erbjuda stödsamtal funnits, vilket hen då undantagsvis erbjudit trots att det går emot riktlinjer. En annan deltagare berättade att hen känner sig tacksam över möjligheten att kunna erbjuda stödsamtal till enskilda eftersom hen upplever att behovet finns. Hen jämförde med andra familjerådgivningar där hen förstått att man på grund av långa väntetider har varit tvungna att prioritera parsamtal framför stödsamtal för enskild ”...jag tänker på många familjerådgivningar där man har såna köer där har man ju slutat man tar inte emot par längre eller förlåt ensamma...” (FR2).

En deltagare lyfte att det ibland är svårt att få vidareutbildning inriktad på våld och parterapi eller hitta stöd via Socialstyrelsens och MFoFs websidor om teorier och riktlinjer och att det är en fråga som är svår att prata om. ”Det är svårt att få andra att öppna upp och prata kring hur de jobbar med det” (våld). ”Jag tror det är en rädsla att göra fel eller göra för lite ... Det kan bli väldigt ensamt” (FR5).

3:3 Önsknings om att göra det komplexa pratbart

Deltagarna uttryckte en önskan om att göra komplexiteten i frågan om våld i parrelationer mer synlig och ”pratbar” utifrån fler perspektiv än de uppfattade att det diskuteras idag. Vidare upplevdes det som hjälpsamt att frågan får hållas uppdaterad, ”på agendan” och att även systemisk forskning uppmärksammas. Samtliga deltagare uppfattade att våldet de möter i parrelationerna ofta innefattar båda i relationen, och att det kan utföras både av män och av kvinnor. En deltagare tog upp inriktningen på de årliga nationella temadagarna om mäns våld mot kvinnor

Jag tänker att ibland borde det finnas nåt inslag om kvinnors våld mot män för att det och jag tänker att i takt med att ((paus)) det här är nästan lite farligt att säga för de kan missförstås men men i takt med att kvinnor också är allt mer välutbildade” ”där kvinnor går förbi männen ibland så finns det också en annan sorts våld som jag tänker

att kvinnor ((paus)) kan ibland utnyttja tycker jag alltså det blir som en könsmaktsordning som förskjuts.” (FR2)

En annan deltagare efterlyste tydligare riktlinjer från MFoF och Socialstyrelsen om behandling av våld i parrelation ska hanteras, ”För vi möter det ju hela tiden.” (FR5).

Diskussion

Syftet med denna studie var att erhålla kunskap om vilka ställningstaganden som görs av familjerådgivare i Sverige när det gäller att arbeta behandlande med par där det framkommer att våld förekommer i relationen. Vi har, genom intervjuer med ett litet urval familjerådgivare i Sverige, utgått från frågeställningar om vilken kunskap och erfarenhet deltagarna har av att möta våld i parrelation, vilka ställningstaganden de gör och hur de resonerar kring vägval och dilemman i denna fråga.

De deltagande familjerådgivarna har erfarenheter av att möta våld i parrelationer, de hamnar i olika utmaningar när uppgifter om våld antyds i deras samtalsrum. De resonerar kring att våld kan te sig på många olika sätt och utövas av en eller båda i en parrelation. De lyfter fram att det är hjälpsamt att hålla denna fråga aktuell och levande med dess alla nyanser och komplexitet. Här blir det viktigt med kollegors stöd och att kunna prata mer om våldets komplexitet på olika arenor är önskvärt. De som har ett gott samarbete med mottagningar specialiserade på individuell behandling av våld är nöjda med det.

Det viktiga vägvalet

Till familjerådgivningen kommer par med uppdrag till familjerådgivaren, att hjälpa dem reparera sin relation eller att hjälpa dem att separera alternativt hitta konstruktiva sätt att förhålla sig till varandra efter en separation. Familjerådgivares vardag är att arbeta med konflikter i parrelationer, det är den huvudsakliga arbetsuppgiften. Familjerådgivarens roll är att hjälpa par att se sina destruktiva mönster och att hitta strategier till förändring, att kunna stoppa och bryta eskalering av konflikter och därifrån hitta nya konstruktiva mönster som paret kan hjälpas åt att hålla vid, tillsammans. Deltagarna i studien beskriver att de flesta av deras klienter har hög motivation till förändring eftersom de vill reparera sin parrelation. De lyfter även fram den speciella juridik som omfattar familjerådgivning och såg familjerådgivningens speciella kontext som en möjliggörare för människor att öppna upp för känsliga ämnen (däribland våld) och att öppningen sker tidigare i kontakten än de är vana vid från andra verksamheter. Detta är något som vi å ena sidan känner igen, utifrån att vi båda

arbetar med behandling i en biståndslös kontext, men det som å andra sidan förvånade oss något var med vilken kraft som deltagarna såg på möjligheterna med kontexten de arbetar i.

Familjerådgivare tycks uppleva att de har verktygen för att arbeta med eskalerande konflikter i parrelationer. Deltagarna uttrycker att de stöter på olika slags våld i sitt arbete, alla vedertagna former av våld benämns under studien. Det finns flera studier som visar på att det kan vara möjligt att behandla par med parterapi, även där våld förekommer (Karakurt et al. 2016; Krieg Mayer 2017; Sloatmaecker & Migerode 2020; Schneider & Brimhall; 2014) så länge det är situationsbetingat våld d.v.s. en eskalering av konflikten men där det finns en avsaknad av att en person genomgående begränsar och kontrollerar den andre (Johnson, 2008). Detta blir en viktig och rentav avgörande distinktion och skydd för familjerådgivarens klienter behöver alltid komma först. Vår studie visar att deltagarna, när de uppfattar att våld kan finnas försöker kartlägga våldet och här även uppskatta vilken allvarlighetsgrad våldet har. Här framkommer reflektioner i linje med risk och skydd, deltagarna blir återhållsamma med att gå in i parbehandling om de uppfattar att någon känner sig ofri, begränsad, kontrollerad och/eller rädd. Här reflekterades över faran som en familjerådgivare potentiellt kan försätta en person i genom att ställa frågor som kan få våldet att eskalera när paret kommer hem. Deltagarnas sökande efter risker tycktes gå i linje med en vaksamhet för Johnsons (2008) typologi intim terrorism, som inte ska behandlas med parterapi (Sloatmaeckers & Migerode, 2020). Här står familjerådgivaren inför ett vägval med en fråga om någon behöver skyddas, om svaret är nej på den frågan finns möjligheter att behandla.

Gränsdragningar och begreppsförvirring

Gränsen mellan det vi väljer att kalla konflikter och det vi kallar våld kan vara flytande, särskilt som definitionerna av våld på senare tid blivit bredare. Deltagarna uttrycker på olika sätt och med olika exempel de utmaningar de ställts inför i mötet med par där våld förekommer. En utmaning i sig själv tycks vara gränsdragningen de själva gör för vad som är våld, vilket påverkar familjerådgivarna i samtalsrummet. Andra utmaningar är diffusa indikationer på att det kanske fanns våld i en relation men utan att få veta riktigt, att inte få fatt i vad som faktiskt händer i paret.

Det ser ut att finnas en begreppsförvirring, som framkommer i våra intervjuer, kring definitioner av vad som är våld och vilken typ av våld som går att behandla med parterapi. De flytande gränserna och breda definitionerna av vad som är våld tycks inte helt vara i samklang med hur samhällsstödet är designat, med en uppdelning där våld ska behandlas på ett ställe

och konflikter och samspel på ett annat. Här verkar familjerådgivare behöva förhålla sig till om de gör rätt eller fel genom att arbeta vidare trots att våld förekommer i relationen, detta även när de upplever sig ha rätt kompetens och fungerande metoder.

Deltagarna uttryckte att de mötte alla typer av våld men inte ”de värsta våldsverkarna”. Några av deltagarna benämnde de specifika begreppen situationsvåld och terrorvåld (intim terrorism) medan andra tog upp innebörden av dessa utan att använda begreppen. Detta kan tyda på att deras erfarenhet stämmer med Johnsons (2008) uppdelning i typologier. Utifrån resonemangen så tycks de välja de att gå vidare och behandla par med situationsbetingat våld, som enligt statistiken är det den vanligaste typen av våld i parrelation (Socialstyrelsen, 2020).

Metodologiska styrkor och svagheter

Reflexiv tematisk analys innebär att vi tillåts blanda in oss själva och vår förförståelse samtidigt som vi genom hela processen behöver förhålla oss till hur vi påverkar de olika momenten samt resultatet. Vår tematisering och uppfattning om vilka påståenden som hör till vilket tema innebär en tolkning genom våra ögon och det finns en risk att vi kan ha lyft deltagares resonemang så pass långt från sitt ursprungliga sammanhang att det kan upplevas som att vi missuppfattat vad de menat. Vi har under processen diskuterat denna risk sinsemellan och vi har många gånger gått tillbaka till transkriberade dokumenten för att se så att vi förstått påståenden i sitt sammanhang. Våra frågeställningar var brett formulerade, ord som ställningstaganden, vägval och dilemman kan fånga in många olika områden och det fanns mycket som intresserade oss i våra deltagares resonemang. Resonemang vi hade kunnat lyfta fram i ännu fler teman men med risken att vi skulle gjort analysen av resultatet för spretig.

I en reflexiv tematisk analys bör inte ett tema likna en sammanfattning av svaren på en intervjufråga. I vår intervjuguide har vi i en följdfråga frågat efter vad deltagarna tar stöd ifrån och har då exemplifierat med utbildning, riktlinjer, erfarenhet etc. (se bilaga 3). Här hade vi kunnat tematisera annorlunda, då tema två blir mer fokuserat kring en enskild intervjufråga, än vad övriga två teman blir.

I vår studie lyfts inte situationen i HBTQI-parrelationer fram, vilket kan anses vara en brist. Våra intervjufrågor till deltagarna har varit könsneutrala, vi har frågat om par för att kunna fånga in alla par som deltagarna möter. Ingen av deltagarna tar upp HBTQI- par i sina svar, alla exempel, där kön nämns, handlar om män och kvinnor i heterosexuella relationer. I

efterhand ser vi att vi borde ha ställt riktade frågor kring par som inte lever i heterosexuella relationer för att också fånga detta perspektiv.

Genomgående har vi försökt formulera våra frågor i intervjuguiden så att det fanns en balans mellan styrning och frihet för deltagarna. Vi hade vissa områden som intresserade oss, vi var t.ex. nyfikna på att höra om resonemang kring situationsvåld och intim terrorism förekom men ville samtidigt inte styra våra deltagares fokus genom att fråga specifikt om deras kunskap om typologierna. Vi valde också att inte definiera vad våld är i våra frågor för att vi ville nå deltagarnas bild av vad som är våld. Fördelar med det är att vi fått ta del av deltagarnas egna tankar och reflektioner kring vad som är våld i parrelation. Nackdelen är att vi har fått svar med en stor bredd och när en deltagare säger att hen träffar på våld varje vecka och en annan säger att hen träffar på våld 1–2 gånger om året så misstänker vi att de inte använder samma definition. Det breda angreppssättet kan vara ett problem för validiteten, hur vet vi att vi och deltagarna, eller deltagarna sinsemellan pratar om samma saker? Samtidigt blir det synligt det som är själva problematiken med begreppsförvirring, vi vet inte riktigt om vi alltid pratar om samma sak.

En av oss är familjerådgivare och en arbetar biståndslöst inom socialtjänsten med familjebehandling. De deltagare som intervjuades av familjerådgivaren visste om att hon är familjerådgivare, detta kan ha påverkat intervjuerna i både positiv och negativ bemärkelse. Positiv för att det sannolikt kändes enkelt för dem att prata med någon som känner till kontexten men det förekom vid något tillfälle att underförstådda meningar delades med den intervjuande familjerådgivaren, vilket gjorde det lite svårare att förstå materialet i efterhand.

Behov av vidare forskning

Det finns behov av mer forskning som belyser behandling av våld i parrelation med parterapi. Det finns nyare kunskap internationellt, studier som indikerar att parterapi och systemteoretiska metoder kan vara verksamt (Karakurt et al. 2016; Krieg Mayer 2017; Schneider & Brimhall; 2014; Sloomaecker & Migerode 2020) men det tycks även finnas brister i att uppmärksamma den forskning som redan finns. Av Socialstyrelsens rapport (2020) framgår att de behandlingsmetoder som används i Sverige idag för att behandla våldsutövare generellt inte är tillfredsställande. I rapporten refereras till nya studier som indikerar att parterapi kan vara verksamt (Karakurt et al. 2016). Socialstyrelsen tar även upp Johnsons (2008) definition av olika typer av våld, intim terrorism och situationsbetingat våld. Dock ger Socialstyrelsen ingen riktning kring hur parterapiens plats i Sverige framåt bör se ut.

Snellingen et al. (2024) lyfter intressanta aspekter, närliggande fokuset för vår studie, när de undersöker parterapeuters beslutstagande avseende att avsluta eller fortsätta behandling när uppgifter om våld framkommer. Denna typ av kvalitativ forskning kan ytterligare fördjupa kunskaperna på området.

Den vetenskapliga utvärderingen av familjerådgivningens verksamhet generellt är bristande, men den som finns visar god effekt och att familjerådgivning är ”en viktig förebyggande verksamhet och en resurs för att förhindra ohälsa” (Lundblad, 2005). Inte heller finns det mycket forskning kring våld i HBTQI personers parrelationer. Enligt nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK, 2023) är detta under förändring, då våldsutsattheten inom gruppen uppmärksammas allt mer. Enligt NCK liknar våldets karaktär i HBTQI-relationer våld i nära relationer i stort och här åsyftas kontrollerande och maktutövande våld. NCK ger ingen information om förekomst av situationsvåld i HBTQI-relationer.

Vår förhoppning är att vår studie ska ge ett litet bidrag till behovet av att vidga kunskapen vad gäller frågor kring våld i parrelation, detta genom att involvera även det systemteoretiska perspektivet. Vidare hoppas vi att befintlig internationell forskning på området tas i beaktande och att det undersöks hur denna kunskap kan bidra till svenska förhållanden. Därmed skulle familjerådgivarnas relationella kompetens kunna tas tillvara samt att det skulle möjliggöra tydligare direktiv och ökat stöd för yrkesgruppen.

Slutsats

Vi ser behovet av ett uppdaterat språk där även typologierna om situationsvåld och intim terrorism innefattas, detta för att det ska bli enklare att matcha behandlingen. Det ser ut att skapa dilemman för deltagarna när de upplever att de har kompetensen att arbeta med våldet, utifrån erfarenhet av framgång med sina tillvägagångssätt, ställs i kontrast till direktiv om att familjerådgivare inte ska arbeta med våld i parrelationer. Vi ser att kombinerandet av breda definitioner, såsom Isdals definition om våld (Isdal, 2017) samt indelningen av de olika sorters våld såsom psykiskt, fysiskt, ekonomiskt, materiellt, sexuellt, latent behövs men bör förstärkas genom att inkludera Johnsons typologier. Med hjälp av de sistnämnda som tillägg kan säkerhetsbedömningar kunna göras på ett mer genomgående sätt och möjligheter till att matcha rätt behandling till par och individer skulle öka.

Referenser

- Arseth, H. (2018). Familie og intimitet i endring - sosiologiske perspektiver. *Fokus på Familien. Nordisk tidsskrift for familie- og relasjonsarbeid*, 46(2) 84-102.
DOI: 10.18261/issn.0807-7487-2018-02-02
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Sage
- Braun, V., & Clarke, V. (2022a). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative Psychology*, 9(1), 3–26. <https://doi.org/10.1037/qup0000196>
- Braun, V., & Clarke, V. (2023). Thematic analysis. Cooper I. H. (Red.), Coutanche, M. N., McMullen, L. M., Panter, A. Rindskopf, T. D., & Sher K. J. *APA handbook of research methods in psychology*. (2. oppl.) 65–81. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000319-004>
- BRÅ. (2022). *Kriminalstatistik*. <https://acrobat.adobe.com/id/urn:aaid:sc:EU:642e9ffa-a3bc-492c-b5fc-ee581c96431b>
- Isdal, P. (2017). *Meningen med våld*. (2. oppl.) Gothia kompetens.
- Johnson, M. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283-294.
- Johnson, M. P. & Leone J. M. (2005). The Differential Effects of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence. Findings From the National Violence Against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 26(3), 322-349. DOI: 10.1177/0192513X04270345
- Johnson, M. P. (2008). *A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent resistance, and Situational Couple Violence*. North Eastern University Press
- Karakurt, G., Whiting, K., van Esch, C., Bolen, S. D., & Calabrese, J. R. (2016). Couples therapy for intimate partner violence: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Marital and Family Therapy*, 42(4), 567-583. DOI: 10.1111/jmft.12178
- Kelly, J., & Johnson, M. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: Research update and implications for interventions. *Family court review*, 46(3), 476-499. <https://heinonline-org.ludwig.lub.lu.se/HOL/Page?handle=hein.journals/fmlcr46&div=43>
- KFR. (den 12 09 2019). KFR. Hämtat från KFR:s policydokument om kommunal familjerådgivning: [KFR-policydokument-2019-11-25.pdf \(sverigeskfr.se\)](https://www.sverigeskfr.se/kfr-policydokument-2019-11-25.pdf)

- KFR. (den 24 04 2024). *Sveriges kommunala familjerådgivare*. Hämtat från KFR:
<https://www.sverigeskfr.se/kvalitetskrav/familjeradgivning/historik/>
- KFR. (den 24 04 2024). *Sveriges kommunala familjerådgivare*. Hämtat från Grundkompetens för familjerådgivare:
<https://www.sverigeskfr.se/kvalitetskrav/familjeradgivning/grundkompetens-for-familjeradgivare/>
- Krieg Mayer, A. G. (2017). Intervening with Couples Experiencing Domestic Violence: Development of a Systemic Framework. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 38(2), 244-255. DOI: 10.1002/anzf.1217.
- Kyfa. (2014). *Svenska kyrkans familjerådgivares yrkesförening*. Hämtat från Riktlinjer för Svenska kyrkans familjerådgivning: <https://kyfa.se/pdf/Riklinjer-for-Svenska-kyrkans-familjeradgivning.pdf>
- Lundblad, A.-M. (2005). *Kärlek och Hälsa - Parbehandling i ett folkhälsooperspektiv*. [Doktorsavhandling, Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap].
 Nationalbibliografin
- Lundsbye, M., Sandell, G., Währborg, P., Fälth, T., & Holmberg, B. (2010). *Familjeterapins grunder. Ett interaktionistiskt perspektiv, baserat på system-, process- och kommunikationsteori*. (4. uppl.) ScandBook AB.
- McLeod, J. (2011). *Qualitative research In counseling and psychotherapy*. (2.uppl.) SAGE.
- MFoF. (den 18 12 2020). *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*. Hämtat från Vilken utbildning krävs för familjerådgivare i er kommun?:
<https://www.mfof.se/familjeradgivning/kartlaggning-av-familjeradgivningens-organisering/vilken-utbildning-kravs-for-familjeradgivare-i-er-kommun-163-svar.html>
- MFoF. (den 09 06 2023). *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*. Hämtat från https://mfof.se/download/18.7fecc00c1884c539cd42e4ae/1686308407738/Statistik%20familjer%C3%A5dgivning%202022_Faktablad.pdf
- MFoF. (den 23 04 2024). *Vägledning för familjerådgivning*. Hämtat från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd: <https://www.mfof.se/familjeradgivning/vagledning-for-familjeradgivning.html>
- NCK. (den 10 07 2023). *Nationellt Centrum för Kvinnofrid vid Uppsala Universitet*. Hämtat från Mäns utsatthet för våld i nära relationer:

- <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/mans-utsatthet-for-vald-i-nara-relationer>
- Nichols, M. P., & Davis, S. D. (2018). *The essentials of Family therapy*. Pearson.
- Rädda Barnen. (den 14 12 2023). <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/skolmaterial/barnens-varldskarta/sverige/>. Hämtat från Rädda Barnen: <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/skolmaterial/barnens-varldskarta/sverige/>
- Roy, R., Vrandra M. N., Jagannathan A., Cicil V.R., & Prabhu J. R., (2023) Conjoint Couple Therapy with a Woman Survivor of Intimate Partner Violence: Strengths and Challenges. *Indian Journal of Psychological Medicin*, 45(6), 629–633.
DOI: 10.1177/02537176231154820
- Rättegångsbalk (1942:740). Justitiedepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rattegangsbalk-1942740_sfs-1942-740/
- Schjodt, B., & Egeland, T. A. (1989). *Från systemteori till familjeterapi*. Studentlitteratur.
SFS 1962:700. *Brottsbalk*. Justitiedepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/
- SFS 2009:400. *Offentlighets- och sekretesslag*. Justitiedepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets-och-sekretesslag-2009400_sfs-2009-400/
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Socialdepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/
- Slootmaeckers, J., & Migerode, L. (2020). EFT and Intimate Partner Violence: A roadmap to De-escalating violent patterns. *Family process*, 59(2) 328-345.
DOI:10.1111/famp.12468
- Snellingen, J. F., Carlin, P. E., & Vetere, A. (2024) Is It Safe Enough? An IPA Study of How Couple Therapists Make Sense of Their Decision to Either Stop or Continue with Couple Therapy When Violence Becomes the Issue. *Behavioral sciences* 14(1), s. 37
DOI: 10.3390/bs14010037.

- Socialstyrelsen. (2011). *Metoder i arbetet med våldsutövare*. Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2011-10-19.pdf>
- Socialstyrelsen. (2020). *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relation*. Socialstyrelsen.
[Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer \(socialstyrelsen.se\)](https://www.socialstyrelsen.se/Behandlingsmetoder-för-personer-som-utövar-våld-i-nära-relationer)
- Spengler, P. M., Lee, N. A., Wiebe, S. A., & Wittenborn, A. K. (2022). A Comprehensive Meta-analysis on the Efficacy of Emotionally Focused Couple Therapy. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 59(2), 328-345.
DOI: 10.1111/famp.12468
- Stith, S. M., McCollum, E. E., Amanor-Boadu, Y., & Smith, D. (2012). Systemic perspectives on intimate partner violence treatment. *Journal of Marital and Family therapy*, 38(1), 220-240. DOI: 10.1111/j.1752-0606.2011.00245.x.
- Stith, S., McCollum, E., & Rosen, K. (2011) *Couples therapy for Domestic Violence: Finding Safe Solutions*. America Psychological Association.
- Tolmie, J., Smith, R., & Wilson, D. (2024). Understanding intimate partner violence: Why coercive control requires a social and systemic entrapment framework. *Violence against women*, 30(1), 54-74. DOI: 10.1177/10778012231205585
- Unicef. (den 14 2012 2023). *www.unicef.se*. Hämtat från Våld mot barn:
<https://unicef.se/skydd-fran-vald-och-exploatering/vald-mot-barn>
- van Lawik, J. (2013). *Våld i nära relationer - mot nya definitioner och förhållningssätt*. Studentlitteratur.
- WHO. (2005). *Multi country study on women's health and domestic violence against women; summary report of initial results on prevalence, health outcomes and women's responses*. Geneva: World Health Organization.
- WHO. (den 02 05 2024). *The VPA approach*. Hämtat från World Health Organization:
<https://www.who.int/groups/violence-prevention-alliance/approach>

Vi vill ta del av dina kunskaper och erfarenheter!

Hej,

Vi heter Sara och Anne och vi studerar på psykoterapeutprogrammet vid Lunds universitet med inriktning familje- och parterapi. I vår examensuppsats vill vi undersöka vilka ställningstaganden familjerådgivare gör när det gäller att arbeta behandlande med par där det framkommer att våld förekommer i relationen. Vi söker dig som har jobbat minst ett år som familjerådgivare och som skulle vilja vara med för intervju via Teams. Intervjun tar ca en timme. Vi garanterar naturligtvis anonymitet i det färdiga materialet. Ingen deltagare kommer att kunna identifieras i den färdiga studien. Deltagande i studien är frivilligt. Samtycke till deltagande kan när som helst dras tillbaka eller avbrytas utan att det leder till några konsekvenser för den som avbryter deltagande. Vi är medvetna om den tidsbrist som ofta råder ute i verksamheterna men hoppas att du har möjlighet att ta dig tid att bidra med din kunskap. Vi delar gärna resultatet av studien till dig och din verksamhet om du önskar.

Hör av er till oss för vidare information och tidsbokning

Våra kontaktuppgifter:

Sara Sigfridsson, sarabesterman@hotmail.com

Anne von Heidenstam Andersson, anne.von-heidenstam-andersson@kalmar.se

Forskningshuvudman:

Lunds universitet

Handledare:

Kajsa Järholm, leg. psykolog, docent, Institutionen för psykologi, Lunds universitet

Kajsa.jarholm@psy.lu.se

Våld i parrelation- Intervjuguide

Intervjufrågor

Bakgrundsfrågor:

Var arbetar du? Hur länge har du arbetat där? Vilken utbildning har du? Titel? Var har du arbetat tidigare?

När du arbetar med par, hur och när kommer uppgifter om våld fram?

- Berättar paren själva?
- Frågar du? I så fall hur? När?
- Vilka olika typer av våld kan förekomma?
- Hur vanligt upplever du att dessa frågor är aktuella?

När det framkommer uppgifter om våld i parrelationen, vad gör du då?

- Vad tar du hänsyn till i dina bedömningar om fortsatt stöd? (Om hänvisar vidare – för och nackdel?)
- Var tar du stöd ifrån i dessa ställningstaganden, utbildning, riktlinjer, erfarenhet... etc?
- Vad är lätt, vad är svårt?
- BESKRIV!

Om du jämför med den bild av våld i parrelationer som presenteras/framställs allmänt uti i samhället och den erfarenhet du har i ditt arbete, skiljer sig bilderna åt eller känner du igen det?

- BERÄTTA!

Hur ser du på din egen utveckling och dina egna erfarenheter/kunskaper om att behandla dessa frågor i ditt arbete?

- Har dina bedömningar förändrats över tid?
- Minns du något särskilt ärende som har haft betydelse för dina fortsatta bedömningar?
- BESKRIV

Innan vi avslutar intervjun – finns något jag missat att fråga dig om som du tänker är viktigt att tillägga?

Tack för att du vill vara med och bidra till vår studie!

Som vi tidigare skrivit så är vi studenter vid Psykoterapeutprogrammet vid Lunds universitet med inriktning familje- och parterapi. I vår examensuppsats vill vi nå den fördjupade kunskap om vilka ställningstaganden familjerådgivare gör när det framkommer att våld förekommer i relationen. För att kunna svara på den här frågan så önskar vi intervjua dig som har arbetat i minst ett år som familjerådgivare.

De semistrukturerade intervjuerna kommer att genomföras via videosamtal och kommer att ta cirka en timme. Intervjuerna kommer att spelas in och transkriberas. Materialet kommer att förvaras på ett lösenordsskyddat USB-minne. Efter transkribering raderas inspelningen. Ingen deltagare kommer att kunna identifieras i den färdiga studien. Vi bedömer inte att det är förenat med några risker att delta i den här studien.

Deltagande i studien är frivilligt. Samtycke till deltagande kan när som helst dras tillbaka eller avbrytas utan att det skall leda till konsekvenser för den som avbryter deltagande.

Vi återkopplar gärna resultatet av studien till dig och din verksamhet om du önskar.

Våra kontaktuppgifter:

Sara Sigfridsson
sarabesterman@hotmail.com

Anne von Heidenstam Andersson
anne.von-heidenstam-andersson@kalmar.se

Forskningshuvudman:
Lunds universitet

Handledare:
Kajsa Järholm, leg. psykolog, docent, Institutionen för psykologi, Lunds universitet
Kajsa.jarvholm@psy.lu.se

Dataskyddombud:
dataskyddsbud@lu.se